

821.512.165

к 21

Д. КАРА ЧОБАН

Нүанслар

Дмитрий Кара Чобан

Н Ў А Н С Л А Р

Драмалар, стихлар

GAGAUZ MILLI ARHIW

№ 755 148

«CENTRUL DE CERCETĂRI
ȘTIINȚIFICE AL GAGAUZIEI»

НИЦ ГАГАУЗИИ
ИМ. М.В. МАРУНЕВИЧ

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

Лекä

Персонажлар

Брынка.

Биринџи изметкär.

Икинџи изметкär.

Үчүнџү изметкär.

Дördүнџү изметкär.

Биринџи йабанџы.

Икинџи йабанџы.

Административ евин онундä дурэр бир бүүк бөлүк инсан.

Брынка. Те о несой! Бакын, не йапмыш! Пак үзүйдү! Дуумушлар ону, айол, йарым потоп!

Биринџи изметкär. Сән, аслы, лāзым хеп чувалдан бирär шейтан чыкарасын.

Брынка. Бән сөлärдим... еер о көстекленмäрсä, хич демесиниär бана адымџа.

Биринџи йабанџы. Ким о Харчу е, ба?

Икинџи йабанџы. Бән да билмсерим.

Дördүнџү изметкär. О доору адам, ба.

Брынка. Доору, ниџä торба ичиндä - чаты.

Икинџи изметкär. Бак, айол! Не бела гелди адамын башына!

Брынка. Те гөрөжейниз, не копайжк бурада. Хепси үзä чыкэр йаваш-йаваш, ехе-хе! Онун таа каптыражклар енсä көкүнä!

Үчүнџү изметкär. Беним са хич йокту хаберим бунун ичин...

Дördүнџү изметкär. О лекесиз адам, ба.

Брынка. Е не сән! О - айоз адам, өртүнер канатларыннан.

Икинџи изметкär. Завалы. О нерейи чөкер, орада лāзым бир тенгер булунсун...

Үчүнџү изметкär. Бөлä ансызын! Хич инанамээрим...

Биринџи изметкär. Гирди ени ада...

Дördүнџү изметкär. Чалышарды ислää ичин, да бак, не чыкты!

Брынка. Йа нāбармыш о!..

Икинџи изметкär. Йок ниџä бу олсун. Ел алтындан ишледилär...

Дördүнџү изметкär. Ким-са, акыла койулма, буну йапты она.

Брынка. Те шинди аннашылды, ким несой!.. Бән дейärдим, буну еер ерлештирмäрсайдылар, окадар бән йашайым. Она өлä да

дээдэм...

Биринэһи изметкэр. Нечин?

Брышка. Та өлө... Ха бакалым, кимэ түкүрөжеккэр шинди...
Ону чойу кабаатлы койэр...

Үчүнэһү изметкэр. Хади, аннадык сени.

Биринэһи изметкэр. Душманнар топланэрлар белаһа, нижэ
синеккэр - йарайа...

Биринэһи йабанэһи. Безбелли кими-са куртарэр ону
кирлетмээ...

Үчүнэһү изметкэр. Хади, йок бишей, дооруда жэк с кендини.

Брышка. Доорутсун, доорутсун, ама ко илкин хепси ууренсин!
бу хабери. Ко инсан таа йывыльышсын ишитмээ буну. Ко даф
өрүсүн!.. Бән истегерим, о бир керэ лекели гөстерилсин, да сора
набарса йансын...

Сцена капанэр.

1986, январь 3 - 4.

Коруўжу Айоз.

Персонажлар

Мавра.

Тинку, Мавранын кардашынын оолу.

Мавранын еви. **Мавра** хем **Тинку**. **Мавра** качынэр ойаны-буйаны хем, хызланып-хызланып, лафедер үүсек сеслән. **Тинку** сеслеер ону, бакарак чак онун аазынын дибинә. Ески капу азетмеер, ани ону сык-сык ачэрлар, да иннеер: "Ыыы-ыыы-ыыы".

Мавра. О ики кавалшы түфeklәр каави. Ачан илк сефер аттым, аркам урду ерә. Сандым, кеңдими урдум... Сора орталык генә буланды, да биз калктык орадан, гөчүмүзлән барабар. Ачан о битки карышмалык олду, биз гечтик таа да буйаны... Да бән херердә онун йардымжысыдым. Ону баттыражктар мы? Беклә!... Е, бурада беним кожам генә олду хойди-мойди-войводи. Озаман вакытлар башкайдылар, чабук келтсеи алардылар. Ама беним оланым таа да күтүктү дейни, ону бурада да башладьлар чинемәйә. Бир керә гелди о - бүтүннә чүп-чүрүк... Варлы озаман бурада бир шей, хел теспәй атларды. Ей, тилки көпекти е!.. О ики града таа бүүктү бизим оландан, да дири ийәрди ону. Ехе-хе, тутун бән бундан! Олайды колайым, бир кашык суйлан ону буулдайым. Вар, акыл чекеттидәр вермәйә, нашей бән йапайым она. Деерим, үүретмейин сиз шейтаны ушак буумаа. Калдырдым бән бир нотра, айол! Гиттим она да деерим, хей, тылысым, хей, гежә йарысы, ирод алсын сенин кафаны, нашей сән истеерсин бизим оландан, бе? Ехе-хе! Бән сөлесерим, о сөлесер, бән сөлесерим, о сөлеер. Деерим, салма лүзгерә, бе. Сус, деерим, бе байструк, о аазын сөкүлмүш колгукларынын алтынадак. Хызландым бән онун үстүнә. Бак, айол, деерим, зерә бир диз чекерим гөтүнә, да сүмүклерин - дизлериндә. Шинди пига йанэрым сени, деерим. Доорукладым бән ону исләй. Чыкынды о геери, бән - генә ону үстүнә. Деерим, куртлар ийежесени сени, йә, сән таа ойнайжан мы бизим оланнап, бе? Шиндижик йапажам, ани йайан гезәмейжән. Деерим, дүүйежәм, да хич бракмайжам аалайасын да. Да, жарк, жарк, йакэрым бән она биркач шамар. Олчүндүм бән, дүшүнерим, чекежәм буна өлә бир выжырты, ани гүнештә да титирейжек. О чыкарэр ливолвери.

Бән алэрым ики кавалды түфай да койэрым неедимä даатмаа онун кафасыны да чинемää ону, нижä фронт бейгири. О генä дикилди, гостерер бана градаларыны. Деерим, хич коркутма оннарлан, бән сени буудуражам заабинä. Бән бөлä дейинжä таа, о баартты дүдүү. Гелди бир бөлүк демир шапкалы корумаа ону бөндän. Бу дурэр, сап-сары, вермеер позицияы. Ых, деерим, шинди бир гөзүнү тыкээрим, бирини да киречлеерим, хич айдыннык дүннееин гөрмейäсин. Баартты о генä дүдүү. Еей, сыктым бән дишлерими, деерим, тутажам куйруундан бир көпек, да онуннан дүүейжам сенин аазына. Гелдилär ону корумаа таа он киши бурадан, беш та - өтеедän. Деерим, бән хич коркмээрим сиздän, зерä benim кожам хем демир шапкалы, хем да таа хойди-мойди-войводи... Енесдим бән оннары орада, хепси качтылар бөндän. Ама кожам benim теездä блдү... Бән хепсини аннатсам, вар йарым йыла... Некадар карышмалыклар олдулар сора да, ама бән кайбелмедим. Бән вар нижä жанаварлан да елешейим... Бән алтмыш беш йапындайым, ама кими оларса копаражам орта ериндän.. Кач ердän бән куртардым кожамы! Кач бела бән сапыттым ондан, ехе-хе!.. Те сенин да бән илининä чалышээрим. Беним вар нижä бүүк йардымым олсун сана.

Тинку. Диил лаязым, лелү, диил лаязым. Бән беенмеерим, бени бөлä корусуннар.

Тинку хызланэр качмаа. **Мавра** тутэр ону да калдырэр йукары, нижä кедийи.

Мавра. Йаваш, йаваш! Бөбреклерин байылдылар! Дур бираз. Сән лаязым бишей котарасын. /Койэр Тинкуйу ерi./

Тинку. /Баарэр./Истäмеерим!

Мавра. Ха гевретmä сесини.

Тинку. /Йаваш сеслän./ Истäмеерим, диил лаязым...

Мавра. Байылтма сесини! Йапма кол! Не бакэрсын бана, нижä пилич -гааргайа? Шиндижик бир чанак капада жам тепенä, да... Нäндан сиз билерсиниз, нашей сизä лаязым, нашей диил лаязым? Не фырлээрсын? Нейä кычатэрсын? Не тутушэрсын, нижä сырник? Беним кара жеерим биаз олэр, ачан каршы койэрлар бана... Йа, дурэр, нижä караканзал! Севмеерим фанатиклары!.. Сенин вар гөзүнä гөрүнär. Сән боклаа гирежän бишей ичин. Сән мутлак донанажан бишейä... Ама бән сени куртаражам, нередän да олса.

Тя гөрежән, ани куртаражам...

Саллээр йумурууну санал душманнара.

Сцена капанэр.

1986. январь 6 - 10.

ИФТОНИНИН КЕЕЗИ

Персонажлар

Маркел Ифтони.

Сильвестр Евхаритский.

Ифтонинин кабинетиде. **Ифтони** хем **Евхаритский**.

Ифтони. Бу-көтүлүк. Белли, ки бән йаптым бир чиркин көтүлүк... Варды беним бир бүүк кесзим. О өлө бүүктү, ани йакарды бени. Ичим ондан, нижә бонжук, ойнарды. Бән чыкамаздым кенди өнүмә. Бу дүш бөндә иирин топларды. Сиз санэрсыйыз, не бетерә бән бөлә олдум е? Те, ченәм кыврылды. Омузларым беним, нижә гөрерсиниз, кафамдан бираз геери калэрлар. Бу үзерә гееридә йакам саркэр емен аркамын ортасынадак. Бу иш беним гөзүмдә учарды... Билмеерим, нижә сиз бакажэйныз буна, ама аннадорым те сизә... Бу чалышмак йолумда бән чок ахмаклы ачылдым...

Евхаритский. Сиз ачылмайайдыныз.

Ифтони. Йокту нижә. Сөз гелиши, адамы чекер имәә, ичмәә. Те бөлә бени да чекәрди беним кесзимә. Гөрәрдим, ани саальым гиттикчә олэр прост. Евдекилеринә шансора дейәрдим, калдырын калпаамы, кайышымы, кайбелмесиннәр... Ама топладым бән хербир скимдән куведими да етиштим она, нейә истедим... Бән ирми йыл бекледим бушу. Да те үрәәм бүтүн олду. Нижә потоптан сора гугуш гелмишмиш ешил йапражыкчан аазында, та өлә бу да бана бир гүнү гелди... Ама бу - беним көтүлүүм.

Евхаритский. Е не о, сизин көтүлүүнүз?

Ифтони. Ах... Бу үзерә кимисинин йок гөзү гөрсүн бени, Кимиси гүлер бени. Бундан сора бана йаадылар лааплар: "серсем", "хасталык", "будала". Некадар үфкә бән гөрдүм! Кач дал салвердиләр беним суратыма! "Үз ләйзым олсуи", -гөстерди бана Ингигулов парманнан кенди йанаанын алмажыыны. Фагарин, етишип-етишип, гүлдү бени. Псевохин да, Штыфырта да айкыры бактылар бана. Бән санардым, ани Лучаев да сауражэк бени, ама о сусэр... Те бөлә те ишләр. Бән булдум севинмелик. Бән казандым кысмет. Белли, ки бу олду алчаклы.

Евхаритский. Е ачын бана, несой алчаклык бурада.

Ифтони. Айып, ама буну көтү дүш йапты. Бана "мангыр" баарэрлар, "суратыз". Маму са бана деер: "Сән беним севгили, зеггли ушаамсын. Ачан йоллар ийежеклар аяк капларыны, сән гел, биз куйтулажэйз сени". Бобам деер: "Басса аяам, гөрейим,

нерейи сән етиштин"... Битки биткийә таманнанды дүшүм...
Чекәрди буна, да битги. Сайылэр, беним айозум каави... (Ачэр
йанында дурад тенжерейи, чыкарэр бир кайнанмыш, пүскүдлү
кочан папшой да, канаатлы, чекедер кемирмәй ону.) Ләйзым
йашамаа!... (Каддырэр пармааны.) Бән бу кысметә етишинжә,
некадар зетлендим!...

Сес кесилер. Сааде гөрүнэрләр Ифтонинин дудак
ойнамалары.

Сцена капанэр.

1986. январь 14 - 15.

Позиция

Персонажлар

Авдей Изотович Моркула.

Павел Иванович Санжылы.

Декорация - режиссёрун истемесинә гөрә.

Моркула дүшүнөр, лафедер кенди кендинә. Онун йанына гелер **Санжылы**.

Санжылы. Нашей олду сана, ба? (Дартэр Моркуланын пешини.) Лафедерләр, ани сән гечмишин бир хештән башка дүшүнмейә. Кимиси деер, вар аслы, кимиси деер, йок. Бән бак-бакынэрым, нәйндайсын сән, ки сорайым бунун ичин. Бени бу ишледи. Дүшүнерим, о диилди өлә адам, нижә сөлесрләр, ба. Сенин илерки дүшүнмелерин, нижә йымырта карыштырмасыйды. Илктән сән несойдун?!. Сора кач түрлү кырниклендин... Сора бир чала нашей сән декламат едәрдин!.. Гыртлак гыртлаа геләрдин херкезиннән о дүшүнмелерин ичин. Вар о табеетчин сенин, фикирдән фикирә гечмәй... Ама шинди сән нәбэрсин? Бу нейә гелер? Бән танымээрим сени. (Дартэр Моркуланын пешини.) Нижә, бу да гечөжек сендә, өлә е?

Моркула. Бу-беним битки платформам.

Санжылы. Ама нечин таман бу е?

Моркула жвап едер йаваш. О колверер лафлары быйыжыкларынын ичинә, да публика оннары ишитмеер.

Санжылы. Бән сана-бир, сән бана-ики!.. Беним есабыма гелмесер сенин бу ени тезан. (Моркуланын сураты олэр каави инанны. Санжылы беенмезли бакэр она. (Ким варды нижә десин, ани сән буну йапажан!.. (Бакэр Моркулайә ииренч бакышлан.) Хеп бызлардын те о балсыз куваннар гиби, ама кимсей алмаарды буну есаба... Шинди са гөрерим, ани шаптап-шекердән йокмуш аннаман.

Моркула. Бошуна сән көтүлеерсин бу бакышы.

Санжылы. Диил бошуна.

Моркула. Лафедерсин, билмейрәк.

Санжылы. Билерим бән, не лафедерим, коркма. Беенмесрим бән

сенин бу дүшүнмени. Онун ий тарафы бана гөрүнмеер, пис тарафы са белли... Нашей? Сән, сансын, истедин башка биңсей сөлемйя? Истамедин ми? (Дартэр Моркуланын пешини.) Хади, йыл чыкынжасына, сән дөнежян таа алтмыш еди керя. А?

Моркула. Шиндән сора бян бу ноктада дуражам, да битти.

Санжылы. Хич инаижам гелмеер. (Зетли үзлйн.) Нечин сән бөля йапэрсын, аллаа билер. (Дартэр Моркуланын пешини.) Хеп аннашажэйдик биз геня. Сән билерсин, нечин Настрадаин капмыш табеети сүйүргя үстүня отурмаа... Бян шиндән сора йакын олажам сана, да сән геня диншилжян. Сән чабук танылэрсын, чабук та пишман олэрсын.

Моркула. Бу - benim принципиал позициям да, йалварэрым, вазгеч дартмаа benim пешими.

Санжылы. (Коркуйлан бакэр, тепинер, сансын дуйэр, ани койнусунда тыргыл гезер.) Принципиал мы? (Касаветли, дүшүнү.) Бозулду адам! (Узанэр дартмаа Моркуланын пешини, ама чекинер геери.) Йапмасана дия, ба. Бунжак вакыт достлук егтик, биля хошаф кемирядик... Тутэрсын мы аклында? (Тиуланэр.) Нейя бу сана лаязым? Енез кондуйдун обур дүшүнмейя... дурайдын е онда... Е, хади диншилсейдин сән таа истяр үз керя, дурайдын башка, ангы дүшүнмектя истярсан... Ама нечин кяр бунда дурдун?.. (Ўфкеленер, урэр шамарларыны йаннарынча, шашэр.) Гел, гел, да дурмаа таман бу дүшүнмедя!! Нечин е? Нечин кяр бунда?! Оф! Оф! Ба, дур, ангысында истярсан. Ама нечин кяр бунда дурмаа? Нечин кяр бунда? Ах, нашей сән йаптын?! Нашей сән йаптын?! Сансын сана башка позиция йокту...

Санжылы дартылэр, тутунэр кенди кафасындан, нижа зарар дуймуш адам.

Сцена капанэр.

1986, январь 18-19.

Севги долу бир инсан

Персонажлар

Балакан Ермил, бир аяккы генч адам, макаклан, гимни насыл-нижкӱ больница халадынан, сачлары прост кыркылы, айаанда кайет бүүк папуч.

Карфагенни Матвей Варламович, орта йашта адам.

Вергиния Осиповна, Карфагеннини карысы.

Тендециялы "инжӱ" (хализдӱн са герӱа гиби палачор) донаклы ичер хем хайат. Ичердӱ Карфагенни хем Вергиния Осиповна. Капуя урз бенисиз Балакан. Вергиния Осиповна ачэр капуйу. Хайада чыкэр Карфагенни да.

Балакан. (Ешик ашыры, гүлүмсейрӱк.) Заман хайыр олсун! Дүшүндүм, дүшүндүм да есапладым, йа гидейим бӱн. сӱлейим. Матвей Варламович хем Вергиния Осиповна кахырлы дурмасыннар. Оннар бӱлӱ инсаннар!.. ӱлӱ бирдӱн олду озаман бу иш... Бени транспортёрлан гечирдилӱр сыжаа, Аазымдан-бурнумдан кан гелди. Силди-гечти йанымдан ӱлүм. ӱкчелеримнӱн куйу казардым ажыдан. Сыкардым йасты-ичи чыкарды... Шинди бана таа ислӱа. Йатэрым йаннашык бир соба жыйлан, ангысынын кӱр барсааны кестилӱр. Доктор йоклээр бени. деер, калмышын, нижӱ зевлӱ... Ама хади, "не олду, о саадыгта калды". Бӱн гелдим сизӱ сӱлемӱа, ки дүшүнмейасиниз benim ичин. Бӱн сиздан кабааты чыкарэрым, зерӱ пек северим сизи. Ах, не айолсунуз сиз! Сизин билерим, ани акльпыз башлыызда калмады кахырдан о ӱзерӱ, ани бӱн бӱлӱ олдум. Ама сиз, Матвей Варламович хем Вергиния Осиповна, хич кахырланмайын. Таа сора да, бӱн кендим кабаатлыыйм, сокулдум орайы дейини. Сиз вар нижӱ кар бени суда да верӱсиниз benim ачык азлылыым ичин. Ама сиз буну йапмээрсыныз... Бӱн доорулажам. Ама сизин ӱреениздӱ йара вар нижӱ чок вакыт ажысын. Бӱн хеп дүшүнерим, нашей йапмаа, да сиз зегтенмейасиниз кенди кабаатыныз ичин. Бӱн истӱмеерим кимсейжӱин ӱреени бозмаа. Беним те жӱбүмдӱ чоктан вар бир парчажык кийат. Бӱн онда йаздым, ки не да benimнӱн олса, аалеми кабаатлы коймасыннар, жезаламасыннар бунун ичин. Бӱн, не падишаха-харчым, не алаха-колажым. Бендӱ окарар етишмемезликлӱр вар! Бӱн хер гүн йапэрим бишей, не дивл лӱаазым

йапмаа. Хер аушам-бирәр мындарлык жанымда. Бән шинди да, олмалы, не-са йапэрым диил өлә, нижә ләазым. Өлә беним йашамам-сааде беладан белайа. Сиз са... Сиз-башка иш. Сиз өлә сарпсыныз!.. Беним кесилди айаам, да не о? Енсәм бурулду, да сора не? Бана шинди сакатлык группасы вережескләр, да бән генә булажам йашаманын қолайыны. Сизин са үреениз хеп отурушамайжэк... Бән больницадап качтым сөлемәй, ки сиз беним ичин йыпратмайасыныз кендинизи. (Колверер сесини ен алчак нотажаадак, бакэр байгын бакышлан) Бән сизи өлә северим, өлә северим! Некадар вакыт беним бир саа ержесизим олажэк, бән хеп сизи севежәм. (Бакэр Карфагеннийә.) Ачан сизи гөрерим, үрәйм ерийер. Сиздә төлә, нижә сансын аристократ сураты... Бән са кимим? Бана-сааде бир йоллу дон, да сокаа салвермәй... Ах, йә не дворянин сураты сиздә!.. Бән херкерә сайардым, ани сизин жаныныз өләдир нижә, ани дуйэр хер бир нүанслары да моменттә далгаланэр. Те шинди да дурэрсыныз да үшүйерсиниз бенимнән билә... Бән истәмеерим зездә узатмаа лафы, чок дурмаа сизин канунузда, зерә дондулар жесерлерим да... Ах, не сарпсыныз сиз! Ах, не сарпсыныз сиз!..

Өтер чанны музыка. **Балакан**, атлайрак, жангыр-дадарак макааны, саурдарак халадыны, гидер палатайа доору. Биркач керә о бакэр геери, севинмели гүлүмсеер да чыкэр сценадан.

Перда.

1986. январия 21-22.

Корунмалык

Персонажлар

Димчу Танас.

Арадин Васи.

Декорация-режиссöрун истемесинä гөрä.

Димчу Танасын йанына гелер Арадин Васи.

Арадин. Нашей олду сиздä, бурада?

Димчу. Бишей олмады.

Арадин. Сиз саклээрсыңыз. Сиздä, Бурада нашей-са олду.

Димчу. Ба, олмады бишей.

Арадин. Не сән бана аннадэрсын? Белли, ани бурада нашей-са олмуш.

Димчу. Бән бишей билмеерим.

Арадин. Хади сөлä сән бааре. Кимä сордум, кимсей бишей сөлäмеер.

Димчу. Бу-сыкрет.

Арадин. Несой сыкрет?

Димчу. Осой, нижä вар.

Арадин. Е сыкрет са, не? Диил сенин сыкредин йа?

Димчу. Биз хепсимиз сыкретчи олдук.

Арадин. Хади, етти ахмакландын, сөлä, нашей олду.

Димчу. Бу-долашык иш.

Арадин. Ко долашык одесун, сән аннат.

Димчу. Вар биздä бир алтын елли адам, Бежерик Симсон. О не алмээр елинä, сааде ону йапмээр... Е, бу öлä олду. Сäй гөрерсин, ани биздä таа диил херерси асфальт дөпелди... Да гитмиш бу Бежерик Симсон таа отесийл те о адама, ани рационализациялары кабледер, Молийä, да демиш: "Бән чыкардым бир аппарат". "Несой аппарат?" - сормуш Моли. "Те о, ани хайады хем ичерлери чамурдан корумаа", - демиш Бежерик. "Йа гөстер". Бежерик гөстермиш. "Нижä ишлеер?" "Нижä ишлеер ми?" - демиш Бежерик. - Те бөлä те. Сиз билерсиниз, ани адам, ичери гирäркенä, чамурлу аяк-кабларынн брæкэр ешвин дышанында, бурнулары ичери дөору. Сора, ичердан чыкаркана, о лäзим чевирсин о калошлары мы, емендери ми, чизмелери ми, нейн варса, генä геери, бурнулары дышары дөору. Е, инсан ойаланэр, еллери булашэрлар, о, бу... Шиндикы вакытта - демирчи Бежерик.

GAGAUZ MILLET AKHIVI

№ 148

«CENTRUL DE ȘTIINȚE AL GAGAUZIEI»

НИЦ ГАГАУЗИИ
им. М.В. МАРУНЕВИЧ

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

- вар капулары да йапэрлар, кендилери ачылсыннар. кендилери капансыннар. Е печин йалмамаа өлө аппарат, ани чевирсин ешиктө айак кабларыны геери доору? Те бакын, не колай дөнер те бу платформажык." Буну гөстердийнэн, Бежерик сормуш. "Нижә, койажэйныз мы, бизим индустрия колверсин бөлө аппаратлар?" Е Моли урэр онун аппаратадыны геери. Бу Бежерик са, зееглендикчә, таа да сари ишләр чекедер чыкармаа. Йапмыш радиолу-электронну ишләр. Йапмыш нашей-са параходлары куртарма. Обүрү да хеп кууэр ону... Ики йыл геери са Бежерик йапэр өлө бир аппарат, ани газеталарда хем журналларда йазэрлар онун ичин. Моли са мететмәә метедер аппаратады, ама индустрияа вермеер... Бежерик, битки биткийә, йапэр өлө бир аппарат, ангысыны Моли да адэр, ани вережек индустрияа. Бежерик бака калэр, севинер. Е, гетчи биркач ай, бу иш ишидилди херердә. Биз лафедериз бири биримизлән: "Хей, чалындыды кулаама, ани Бежериин аппаратадыны каблетмишләр. Вар мы аслы? Нечин ишидилмеер бунун ичин башка бишей? Нашей олду онуннан? Бүүн-йаарын, бүүн-йаарын, гетгиләр вакытлар. Йыла сүртер шансора, хеп ишидилмеер бишей. Сорэрым Глигайа. Е, аннысында, деер, Молинин бишей йок йазылы. Суук үрекли адам. Ойа есанлээр. Сорэрым Армаша. Бән да, деер, конардамээрим бир ипник. Ама белли, ани иш гидер, нижә байыра каршы су. Дүшүнәрмишләр, иапмаа. Бурада, деер, ики бакармышлар бирә. Бу аппаратта биркач профилмиш, да билмәзмишләр, ангысыны таа ни куртарэр айырмаа... Беклеериз биз, беклеериз, хеп бишей шыламээр. Бир парча вакыттан сора булуштум бән гея Бежериклән. Сорэрым, не, ба, не олэр о ишилән? Диил белли, деер, бишей. Моли сарды, деер, буну сыкретгиклән. Те бу ели, деер, хеп караулдук едер жөбундә. Безбелли, орада о сыкрет... Нашей йапты о, деер, ама херерси сыкрет олду, херерси... Сора аннатты о бана, ачан башламыш бастырмаа Молийә, обүрү башламыш кол гермәә: "Бу диил күчүк иш. Ләйзым корунмалык". Да сора хеп: "Ләйзым корунмалык. Ләйзым корунмалык. Бааланмээрим бишей демәә. Аддырмээрим үсгүмә жуван стмәә". Орталык йанмээр, дейәрмиш, беклейин таа. Сиз нижә санардыныз, дейәрмиш, бу иш өлө колай мы олэр? Кими сефер он йыл билмесерсин, өлө ми йапмаа оса бөлө ми... Сиз санэрсызын, дейәрмиш, сиз илкениз ми бендә? Варды төлө, сизин гиби дейәрмиш. таа бир. О, чекедәр-чекетмәз иши,

ашыры текрарлайрак: “хазыр”, “хазыр”, “хазыр”. Лаазым корунмалык хем таа бир керä корунмалык, дейärмиш. Лаазым, дейärмиш, олсун система, ама диил сырасызлык. Биз нечин сизин öнүнүзү алэрыз? Ки таа да ислäа дүшүнäсиниз”.

Арадин. Да биткидä нашей олду?

Димчу. Не олду биткидä ми? Бежерик данышэр бир үүренмиш адама. Ехе-хе, деер öбүрү, санэрсын, бана мы көстек коймадылар? Бана мы зоор гелмеди? Бу йок бишей, деер, сиз сааде бракылмайын ишиниздän, чыкын хализ йаратмак йолуна, да он-онбеш йылдан сора дейжэиниз: “Йардым гелди вақыдында” ... Ишлейин, демиш, чыкарын ени аппаратлар да гөстерин оннары бизä. Еер ишлärсениз, демиш, билин, ани сону ислäа олажэк. Молийи, дейärмиш, белли, ки сиз хич бир керä унутмайжэиныз, да хепбир текрарлайжэиныз: “Гелмесä е бөлä кишилерин бири, да генä бозесун benim ишими...”

Сцена капанэр.

1986. октябрь 25 - 26.

ЗАНААТ РАСЛАНТЫЛАРЫ

Персонажлар

Серафим Николаевич Йардымжы.

Шуба.

Чевка.

Гуци.

Кадамурак.

Думба.

Онсекиздик.

Йардымжы кенди евиндä. Гирер Шуба, сыртында бир бүүк конструкция.

Шуба. Сабая хайыр олсун. Сән прост ет бени, Сарафим, ама пек лāйзым олду бир из азыдыйым сана.

Йардымжы. Е хади, токада уран адам гелмемштир бошуна.

Шуба. Бир тепä пара йактым бу кухнä комбайнасына. Бән кендим оқадар йапмээрим.

Йардымжы. /Бакэр комбайны./ Йа басет кендини те орайы да вер benim жукедеми.

Шуба. /Верер жукеди, ангысынын жөплери долу түрлү тертипäрлән./ Олā тез бозулэрлар пустийалар а! Шансора хербир иши лāйзым алмаа дөрдär-бешär тайнā. Бир бозулду, икинжисини куллан, икинжиси бозулду, куллап үчүнжүсүнү... Ким йалэр бөлā прост ишлери е, о да ашасын, нижā бән. Бир ардейли да басма вережām, силсин гөзлерини...

Йардымжы. /Бакэр саада./ Беним заабидим дамбурайа чекетти дүүмāй, олмалы, бән йоктум иштā дейни.

Шуба. Хади битир, битир шансора.

Йардымжы. О, асны, те битти да.

Шуба. Некадар өлейим?

Йардымжы. Бишей диин лāйзым.

Шуба алэр сыртына комбайны да чыкэр. Гирер Чевка, колтуунда - бир сойук телевизор.

Чевка. Баксана, нечин бизим тивизир ишлāмеер. ба. Ичиндā сычан гезди, безбелли... Булуштум о техниклән. Деср, гетир. Дүүнерим бән, колдарымы ачып-капээрим, ки автобус дурсун... Олā да гөтүрāмедим...

Йардымжы. Бән бүүн да ишā гидāмейжām оса. Беним шефым,

алле, чевирежĕк кўркў терсиня... (Гөстөрер телевизору) Сян ону кушланмышын диндән дышары.

Чевка. Е, чоктанкы... Йа бак сян, исләя гөстөрер! Некадар алажан? (Йардымжы гөстөрер елидән, ани истәмеер өдек.) Исләя ушаксын сян. Саа ол.

Чевка чыкэр. Гирер **Гуци**, елиндә-картондан паралиейлән радиорепродуктор.

Гуци. Колай гелә, Сарафим.

Йардымжы. Саа ол, бай Өрги.

Гуци. Йа бак, ачан күүлү, те билер хепсини! Дүзсәнә беним да радиому, чожуум. Бак, печин ө, кыпырдадыйнан, чыгтырдээр да сусэр. Койдуйдулар ону, таа ачан колхоз чекеттийди. Сынаштым она, да башка алмээрэм.

Йардымжы. Бана бааражĕклар иштә, ба.

Гуци. Е, хади, олмайжĕк бишей. Йардым ет дәдуйа. Бән пек гезәмеерим, Илишка да хеп дужурни, ездә аз булунэр... Ихтиярладым шансора, ики диш-демирдән, каланы тафтадан... Ичердә йоккана бир шамата, жаба... Евим алчакта, дувар хобурланды, ичерси нем, ама истәмеерим орадан чыкмаа.

Йардымжы. Су урарса, набажан е?

Гуци. Пенчердән балык тутажам. (Гүлер.) Ес, айол, мутлу демә йатана...

Йардымжы. Дур, онун бир шейтаннны варды те бурада, нәанда ө? Те нерейи сакланмыш... Хазыр, уча-уч гелди хепси.

Репродуктордан ишидилер пак сес.

Гуци. Йа бак сян, дүзүлдү! Вар, безбелли, таа йыллар йашамаа бана... Йа ойнат ону. (Йардымжы сарсалтĕр репродуктору, сес бозулмээр.) Йа бак сян, йа бак! Аз ким вар нижә йапсын сенин ишини. Саа ол, айол.

Гуци гидер. **Йардымжы** хызланэр чыкмаа. Ону каршылээрлар **Кандамурак** хем бир ериф, ангылары гетирерләр ичери да койэрлар ерә бир буз долабы. Ериф гидер.

Йардымжы. Бән ләязым ишә гидейим, ба. Бүүн да үзүмй кабледежәм.

Кандамурак. Хади коркма, коркма. Йап бу нилижәя да. Йа нәбэр! Жангур-жунур, жангур-жунгур... Оолум өлә бир шуфа ушак е!.. Йалан да сөләмейим, ама олду бир он керә бозэр ону...

Не ислää аннаман вар сенин бу ишлердән! Бән да динлим прост адам. Йангыңы да ишледим, салдатлара преподавател да олдум, ама бөлә ишлердә бән, нижә су үстүндә-кернич.

Иардымэйсы. Йа бакалым, шинди да йапажэк мы өлә.

Буз долабы дүз уулдамаа башлээр.

Кандамурак. Топрак идирер! Санки дондурайжэк мы ислää?..

Ичери гирер **Думба**, елиндә-бир демир криват башы.

Кандамурак. Бән аушама гележәм да алажам буз долабыны. Ислää ми?

Иардымэйсы. Ислää.

Кандамурак гидер.

Думба. Дүзсәнә беним кривадымын те бу гермесни, ба. Йатэрым-йатэрым да шашэрым, нечин беним аякларым хеп кайэрлар ерә?.. О са те нашеймиш...

Иардымэйсы. Ех, беним заабидим ким-кач аралыктан бакэр, передейим бән...

Думба. Бак ишинә, бак ишинә. Бөлә адама олмайжэк бишей... Гечер вакыт, бесей! Биз төлә дангалаклардык, сән са икинжи класса гидәрдин... Ама бүүдүн, үүрендин... Не кыврак чоҗук олдун!.. Бени са гүлерләр, үз онбеш кила чекәрмишим дейни. Не оннар мы бени дойүрэрлар? Бендә пацаннар да өлә, нижә öкүз... Кырк йашында таман йашамаа...

Иардымэйсы. Кыркта да, елдида да...

Думба. Ама те... Тезек ташымаа талига йок. Еранлан да вермесрләр. Кырышымыш еранлан. Бу демирдән да сраплан мы олажэк? О учамайжэк йукары... Йакыжыдан ичерсин ми?

Иардымэйсы. Кач башымдан, ба... Не зоору гөрмүш беним бу дирсәйм да нагламыш?..

Думба. Уйчун, ала, кантырэр?.. Гыртлак-нижә күрк ени... А? Ха-ха-ха!

Иардымэйсы. Те, йангтым.

Думба. Сән фабриканыш ишини йагэрсин, ба...

Думба шүкур едер да гидер.

Иардымэйсы. Бән да качгым.

Она каршы чыкэр **Онсекизлик**.

йаныны бейгир далады...

Йардымжы. Кафадар Онсекизлик, бени иштә өлдүрежеклар...
Ама хади, буну да йапайым, да бакажэйз, не олажэк... Аха, те
нередә онун зоору, те нередә...

Онсекизлик. Генч тарафындан шинди не инсаннар чыкэрлар!..
Чок ишлар гелерлар сенин да елиндән...

Йардымжы. На, бак, кызажэкмы.

Онсекизлик. Шафк йок.

Йардымжы. Отур биразчык, шафк шиндижик олажэк.

Йардымжы гидер. **Онсекизлик**, дуруп-дуруп,
дийер үтүйә хем бакэр онун лампажыына. Бир
недән сора лампажык тутушэр. **Онсекизлик**
чекедер качмаа илери-геери. Гирер **Йардымжы**.

Йардымжы. Нашей сан йапэрсын, ба кафадар Онсекизлик?

Онсекизлик. Севинмеликтән адам бир керә долуйлан гечер, беш
керә да -бошлан. Кызэр! Кызэр! Генә бән дөшееми ийсыдажам!..
Саа ол, Сарафим. Сендә - алтын үрек... Сән не өлә сениксин? Сана
прост му, нашей?

Йардымжы. /Гүлүмсеер/ Ба...

Онсекизлик. Сана нашей-са олду. Сөлә, нашей.

Йардымжы. Генә уураттырдым кендими иштән, нашей.

Онсекизлик. Не бетерә е, ба, Сарафим? Сән букадар
чальшкандын...

Йардымжы. Ама геч калардым ишә. Кими сефер са афтайлан
гидамәздим орайы.

Онсекизлик. Да сора?..

Йардымжы. Сора, ким сорарса, өлә сөлә. Хербир буйтуружу
истеер, ки организациясында олсун сыралык...

Онсекизлик. Аа-ах! Занаат раслантылары...

Салпээр кафасыны.

Сцена капанэр.

1986. февраль 3 - 5

ОРАТОР-ДУБЛОР

Персонажлар

Казимир Ипполитович Текрарлайжы.

Топлантыда отураннар.

Текрарлайжы. Сиз шансора олду үч саат скемнелердә йуварланэрсыныз. Ама таа сувищение капанмадаан, бән да лййзым сөлейим биркач лаф. Сиз, олмалы, есап алдыныз шансора, ани бән херкерә докладдан сора чыкэрым трибувайа да лафедерим. Бени кимсей чаармээр, ама бән кендимдән лафедерим. Бән диилим үүренмиш. докладларын хербир лафыны аннамээрым. Ама бән үреклән дүйэрым темайы... Таа чойу сайэр, ани бән бошуна лафедерим, снаде текрарлээрым аалемин лафларыны. Ама, нижә вар бир лаф, памукчу азетмәзмиш, биз көпектән. Билинер, ки бән чойуну унудэрым. Бән кырк алты йыл олду, хеп унудэрым кенди ардыма капуйу капамаа. Бән чок шашырэрым. Ама качкын диилиз йа. Бән вар нижә херкерә доорудайым кенди сөленмиш лафымы... Чекеделим докладчыктан. О лафетти те нестә ичин, оф. Нашей деерләр она, те она, ани гыйлан чекедер. гербицит ичин. Да, гербицит лййзым, фоспор да лййзым, хазот да лййзым. Диил йалан, ани буннар фййдалы ишләр... Сора лафетти агромон. О сөледи, ани олэр те бу, нижә деерләр она, корозий. Адам доору лафетти ани бу хербир йаамурда олэр... Сора лафетти золотехник, да биз аннадык, ани биздә ишләр, сёгаки, таманнанэрлар хепси. Колдан хем фикирдән не калэр йапылмадык?... Золотехнин ардына лафетти те о нестә, ани лафедер, тыканарак. Бән ола да аннайамадым, нашей о истеди сөлемйә... Сора критикат етиләр нестейи, те ону, ба, ани те бөдә йапэр омузларыны. Ачан ишитти е, атлады, сансын куприва хашламыш... Еней ишжә, гыртлак калмыш куруда, бакынэр... Сора калдырдылар те о нестейи, ани аулу фасулә екили, кенди са хеп коөр гезер... Сора баардылар те она, ани бир керә йапты бир йыл, бир керә да-үч йыл. Е, о не чүрүк ташыды, ехе-хе!.. Сора лафетти, алле, те о, ани гөлә бендән бираз балабан. Йанаклар - нижә карпуз дилимнери. Те бурасында вар бир күйужуу, ба. Деер хепси олажәк исләй, зерә херердә ики делийә бир услу вар... Бунун ардына лафетти те о, ани буазындан тутулу, ани енесиндә гылчиси вар. Те о, ани "алажа" дейәмеер, да деер. "Шинди кара, шинди биз".

Хаста, ама йок дурмак. Она уфажык мы, йок кадар мы, ама о калдырэр... Сора мететилэр те о студенти, ани стипендия каблетмеер да биздэ ишлеер... Сора залада уйандырдылар нестейи. Те ону, ба, ани "хык-хык" йапэр. О уйанды да деер: "Нашей олду? Аннайамээрэм." "Аннайжан сэн, - дээрлэр, - ама дүкеннэр капалы олажэklar..." Сора истедилэр сувищениейи капамаа, ама бйн чыктым трибунайа... Е, варды таа не сөлемйа, ама сиз кендиниз да хепсини буннары гөрдүнүз хем ишиттиниз... Бода прости, ани сеслединиз бени да.

Сцена капанэр.

1986. февралык 7 - 8.

КАМА ПЕТКУ

Персонажлар

Кама Петку, сыкы, канааткыр, даркафалы, простчана гимми чифтчи.

Шамайлы Сипан, Кама Петкунун дамында гөжселейин адам.

Дамда, саманнар ичиндә, уйуйэр **Шамайлы**. Бир тарафтан ишидилер пек прост чалмак кавалда. Бу сестан **Шамайлы** уйанэр, дөнер йанындан йанына, буруштурэр суратыны, тыкээр кулакларыны. Пейдаланэр **Кама Петку**, еллериндә тутэр гөзәл бир кавалы, нижә заплы кушу.

Кама Петку. Пыы, бән унуттум да, ани сән бурадайсын! Май килитлейейдим үстүнә капуйу. Нижә динендин? Не, прост му? Беним уйкум олсун, чиген ичиндә да уйуйжам... Дилим көөр, дилим сакат, йашээрым исләә. Екмексиз, ичкисиз калмадым. / Бир минут кадар чалэр кавалда. Шамайлы генә зестленер бу сестән./ Бән йашамамда сааде бир керә хаста олдум. Бизим больница да -сааде брадавица кесмәә... Гитмедим орайы. Евдә илачландым.../Шамайлы чыкэр саманнар ичиндән./ Йашамаа вар нейтән. Вар патлажаным - бир гүнеш таа чыксын, да кызаражжлар. Вар бибержиклерим, пек йакмээрлар, сааде азыжык дилини чимдиклеерләр. Те - зердели. Копар. /Кенди копарэр бир зердели, далэр ондан бир парчажык. Йуттуктан сора уч керә шлапладэр азаны./ Ииши, ама кендимин... Оолум пек дутчу. Олдулар - тыкабаса ийер. Пинер, фидан үстүндә ийер, сора инер да ийер оннары, ани дүшмүшләр паралийсынын кенарларына... Дилим зенгин, ама нейим вар, о - кендимин... Бак неләр... бак... Те буна вердийдим отуз биазлык... Оннар хепси ескидиләр, ама шинди бблә иш зоор гөрежән... Те буну истедиләр верейим. Вермедим. Деерләр, сат. Деерим сатмайжам да. Ко дурсун... Геченнердә гелмиш бири, сатыйым она ески кацавейкайы. Деерим, сауш бурадан, ба... Беш рубли гөрмәз йаанэр бени... Бән кендим - лара... Шинди, бак башка мода гиннерләр да ескилини билмеерләр... Башладылар гелмәә, нижә дүнүржүләр. Чүрүйейемиш, модиләр ийежейемишләр ону бошуна... Таа токатчыы ачаркана, дуйэрим, печин гелерләр...

Алмыш бир сужук гиби чувал да гелмиш, сат да сат. Нижа пырылдак донер йанымда. Биз, деер, ону сергийя койажэйз, сана са о диил лаязым. Деерим, диил лаязым, ама ко дурсун ериндә. "Некадар одейтим? На таа зесдә... Деерим, не бана - пара? Бан вар нижа шинди йыртыим елли рубли... Күстүләр бана, баардылар "бидакрат", "кансирватур". Диш гыжырдадардылар үфкедән. Ама бан нижа варым, өлә дүшүнерим. Ко дурсун. Бан вар нижа корсабалыкта курум да сатыим да йашайым. Истеерсин ми, те бу чамурлу доннары ени йапыим?.. /Шамайлы йолланэр гитмәй./ Сора те бу кавалы истедиләр канцердә. Вермедим. Бендә не вар-хепси беним. Ко дурсуннар...

Кама Петку гөтүрер гөзал кавалы ичери, саклылаа, файдасызлаа.

Сцена капанэр.

1986. февралык 9 - 10.

СААЛАА КАРШЫЛЫК

Персонажлар

Гулдурдак Хуца.

Синек Антин.

Гулдурдаан аул ичи. Гулдурдак хем Синек.

Гулдурдак. Несой бaн варым мы? Ехе! Бизимнiн сaн ойнама. Бaн чок гездим, чок дигендим... Алчакта су сызэр: йамачта таш буйер... Костанце Кара денизн бойунда. Кара дениз, о - буйук су. Йарысы - тузлу, йарысы - татлы... Сaн бу ерлерi гитмедин е?

Синек. Бaн да гездим дин аз...

Гулдурдак. Бу - губур! Бурмуш бир аазда гезер, нижа кашыкчы... Бaн бутун гежа хич уйумээрим. Сааде дунунерим. Бенда кафа шарылдээр-ишлеер. Соля, кач система вар? Сaн соля, кач система вар? Качлап кача - мантап? Сaн буннары билмеерсин е? Бурада база вар... Бак шефтелилери! Чекердаа дунсун фарфирий кырэр... Бак, амбарын башында ойналэр кулакларыны конок. Хем хер минут бакэр токада. Сенда боля йок е?

Синек. Нечин? Бенда да вар.

Гулдурдак. Сауш, ба ген-ген! Сaн соля буну шапкана. Бак буңда калаа, бак кулаклары!..

Синек. Е, ислая. Не гозал копежик!

Гулдурдак. Те о те вар. Бак, пилчлар - нижа тенжерка!.. Ама нередан буннар? Сaн хазыра калдын, оля е? Биз са беклеериз, беклеериз, е гелди сыра топраа баалатмаа. Бобамыз дээр, ангысы йыкайжэк бейгирин кыч айкаларыны, ону алажам йаныма. Е, о геня Владийи бракты йанында. Бaн чыктым бураы хич бишейсиз. Орада дуварлар-асым-асым рубайды. Варды оналты флани, гучларда чукманнар... Бизй са нашей версиннар, нашей версиннар, вердилар бир чанак ун... Оля ми? Йакын йашардык, билерсин.

Синек. Елбетки, оля.

Гулдурдак. Шинди са бендан гелерлар терекя алмаа. "Сансын онун тавины вар, - дээрлар, - Койсана таа". Бaн са бир рыла чекерим демирлийя, да гит... Бак, пилчлар - нижа тенжерка!.. Йа сaн фикир гездир шинди, кимим баи?..

Синек. Е, баң да демеерим бишей е.

Гулдурдак. Ех, те боля лафыны беенерим!.. Йа о палия!.. Ток!

Куйрууннан ойнээр!.. Нижя, а?

Синек. Доору, не, диил йалан е. Бин кат доору.

Гулдурдак. Төля те... Ачан беним ичим ажымээр, саа олсуннар хер тарафтан...

Сцена капанэр.

1986. февралын 11 - 12

АРАЖЫ

Персонажлар

Инокентий Михайлович Бужаклы, буйуруйсу.

Аражы Папти, пенсионер.

Бужаклы отурэр кенди кабинетиндә. Гирер
Аражы.

Аражы. Те - кийат, те - кийат, те - таа бир кийат!..

Бужаклы. Баармайын өлөпкөк. Бу сорушу биз билериз.

Аражы. Дайансана, сөлейим е. Бу - башка... Биз пек истәрдик, панайыр да олсун бурада. Куруелли Иличка лафканын онуна чыкарэр каук сатмаа. Она лаазым мы панайыр? Грелка Орги сатэр татар үзүму. Она лаазым мы панайыр? Бурукшапкалы Тани труп сатэр. Она панайыр лаазым мы?.. Бир вакыт ер да айырдыдылар. Те онун ичин да кийат... Сора таа бир иш... Булуштум бан дүн Гуша Павлийлан...

Бужаклы. Гидин өтәй, баармайын кулаамда.

Аражы. Сән излә беним дүшүнмеми. Булуштум бан дүн, сайылэр, бу Гуша Павлийлан, верди о бана биркач зердели...

Бужаклы. Етер, етер шансора...

Аражы. Дурсана, сөлейим е. Бан пенциядайым. Отурэрэм, ардымда - бир гүлдү чит, да нашей йапылым? Хайлак мы дурьлым? Алдым бан Йан Катидан хинбейи, аники гидийим...

Бужаклы. Сиз коруйун кендинизи. Саалык - өтәянна, саалык бераанна, бакмышын, харжанмыш... Ха гидин өвй...

Аражы. Сеслеерим, сеслеерим. Сән бак, айол, ишинә... Бак ишина, да гөзал дурсун... Бан бу документлери колдамда тутажам. Те бурада те, те бурада...

Сцена капанэр.

1956. февраль 18 - 19.

АЛЫШКАННЫК

Персонажлар

Чалгын Зузи.

Стифанка, Чалгынын карысы.

Попти, Чалгынын оолу.

Костадин Вани, Чалгынын чоктапкы досту.

Чалгынын еви. Чалгын хем Костадин. Чалгын отурэр криватта. Кафасында онун гиимни, алажа партал парчаларындан дикили, гежа калпажыы. Костадин ба отурэр, ба гезинер.

Костадин. Бактыкча сенин бу калпажыына, хеп гулежайам чыкэр. О кафаны да ани йан тутэрсин... Бүүк делийсин сан!..

Чалгын. Хм, бан - не? Беним үстүмдэн гечтилар йыллар. Бан алтмыш йашынадак доорулдум. Биздэ, евдэ, глота бүүктү. Еди ушакта - еди лаф, еди руба... Биз йонулардык таа күчүктан... Тату отурдарды бизи төлэ йанында да аннадарды. Биз, кэр олмасын өлэ, сеслардик. Шинди са!.. Йа сан бак те бу беним оланьма. Басты онсекиза, да таман те шинди хич бишейа аклы ермеер... Уч елсепет кырды. Алдыйдым она бир дудак гармошкасы - долдурду ону трофайлан... Сизин орада нижа культура? Бизим клубун онунда семичка саурэрлар... Бу да сойланэр орада. Гезер, гоктан армут топлээр, сора да түрлү фокуслар йапэр. "Бан билерим набэрым!" Деерим, билерсин сан, ама калмыш үүренасин... Хей, Попти, йа гел бурайы. /Пейдаланэр Попти./ Сан капламаны гиидин ми алтына?

Попти. Хай?

Чалгын. Сан капламаны гиидин ми алтына?

Попти. Ким, бан ми?

Чалгын. Сан.

Попти. Аха.

Чалгын. Биаз йаканы койдун муе?

Попти. Хай?

Чалгын. Биаз йаканы койдун муе?

Попти. Ким, бан ми?

Чалгын. Сан.

Попти. Коймадым.

Чалгын. Кой, сана деерим. Культурата скидка йок не колсуза,

не аяксыза, не саара, көбра... Кач керá деерим, биз чок йашадык, чок гóрдүк, чок үүрендик. Биздá вар хазыр танымаклар. Сеслесслэр е, нейá үүредериз, да йапмасыннар о йанылмаклары, ангыларыны биз йаптык. Ама сеслэмеерлэр, да гирерлэр хеп хендеклерá, ангыларына биз гирдик... Отеейыл, билмеерим, нашей о йапты кендинá, ама башлады сафра кусмаа. Олду, нижá аач. Дона бабу билер үрек топламаа, гóтүрдүк она. Бу хеп прост. Гóтүрдүк окуйжуйкайа, о да окуйэр:

*“Бабунун йок уну,
бабунун йок слантасы,
бабунун йок рубасы,
бабунун йок ракысы,
үф-пүф,
узак ол хасталык...”*

Да те бóлá те биз хеп онуннан. Бан атгээрим колайлыктан колайлаа. Хеп савашэрим: хади, хади, хади, хади, беким доорулаар. О са сáн кáр коора отур, хеп истедини йапэр. Былдыр кудуз көпáй кошмуш!.. Сора белнидá онун булдулар курт йарасы. Паттан софрайадак дизчá гидáрди. Чекетти дартмаа онун о бел кемини, чекетти дартмаа. Бүтүн гежелери гезерим, пенчерелери дүүйерим... Сандык кысмалы калажэк. Гиттик камбур Морзуяна сормаа, нетүрлү башлады фырламаа онун камбуру... Е, куртулду о бундан да...

Костадин. /Поптия./ Е бу чүрүк сенин аннында нердán е?

Попти. Хай?

Костадин. Сенин ашында бу чүрүк нердán?

Попти. Нашей?

Костадин. Сорэрим, бу чүрүк нердán сенин аннында?

Попти. Кимин, benim ми?

Костадин. Сенин, сенин.

Попти. Демирлán урдум, гóк гүрлесин. Кхх!..

Чалгыч. Десрим она, ал есабыны, зерá нишман олажан. ба. Далайжан пармакларыны, ирмисини да бирдán, ама сеслэмеер... Мамусу кийатларда неслэрди, да дүшáрди, ани Попти евленежэк круча кызга. О са чекетти үүренмáй чапраз бакмаа... Даа гиби чожукту, да бирдán олду, нижá каус. Бенизини сансын кеетелэр имишлэр... Сора о генá дүзелди, кукуригасы кызарды бираз. Ама, унуттум, óбүр айын дóрдүндá ми оса ирми дóрдүндá ми, чекетти о

те бөлә йапмаа кафасыны. Е, быктык биз гездирмәйә ону илаччыларда. Мамусу йаваш-йаваш башлады кенди доорутмаа онун даярларыны хем кемиклерини... Хич билмеерим, нашей йапажәйз онуннан... Тутунду бир табестән, бракылмәэр ондан. Те, бак, кафасы генә геери дөнмүш... Брәх, инваид калажәк!.. Бени башлээр фисфиси алмаа... /Карысына./ Мари Стифана, гел, илачла ону генә, мари.

Гирер **Стифана**, доорудәр **Поптинин** кафасыны.
Ишидилер енсенин күтүрдемеси.

Стифана. Алма фидандан узаа мы дүшежәк?... Чак айдан гөрүнер, ани ахмаксыпыз...

Чалгын. Шинди биз оннара исләй өрнекиз, ама ачан гөрмерляр... /Поптийә./ Таа йапажан мы өлә, ба?

Попти. Хай?

Чалгын. Таа йапажан мы те бөлә?

Попти. Нашей?

Чалгын. Сән таа бракылмайжан мы табестицән бля йапмаа кафаны?

Попти. Ким, бән ми?

Чалгын. Сән.

Попти. Бракылмайжам.

Чалгын. Нечин?

Попти. Бән өлә алыштым.

Чалгын. Сән генә бертилежан, ба Попти.

Попти. Хай?

Чалгын. Сән генә бертилежан.

Попти. Нашей?

Чалгын. Сән генә бертилежан, деерим.

Попти. Ким, бән ми?

Чалгын. Сән, зер.

Попти. Бүүк иш! Кхх! Исләй, ани евдә вар чыкыкчымыз. Гы-гы-гы! Кххх!

Сцена капанәр.

1986. феврал 22 - 24

КУЛЬТУРТРЕГЕР

Персонажлар

Кондрат Фомич Моголи.

Гебриетта Шаргу.

Йуфка шафкта зоор сечилер залын ичи. **Моголи** хем **Шаргу**.

Шаргу. Не сустунуз? Беним соорущларым, сизин стратегик планнарыныызга гөрй, бош му гөрүнөрләр?.. Сиз не, куван мы йугтунуз, ббблээрсыныыз?

Моголи. Бән...

Шаргу. Хадн, саймайын зааметишизи, анпадын, нечин сиздә бурада о - блә, бу - бблә.

Моголи. Бән...

Шаргу. /Гөстерер залда нейя-сә./ Бу - тазы чулу му, нашей? Бу ики иш не стилдә?

Моголи. Бән...

Шаргу. Не "бән", "бән"? Бблә йок нижә узансын итери доору. Нашей сиз хомурданэрсиныз кенди кендинизә?... Бән акылдан бозулажам бурада. Сиз сөлейин, анпадаж эйныз мы бана бааре бишей йакышыклы, анпашылар сизин инлемениз ичин?

Моголи. Бән сиза артык аннаттым...

Шаргу. Нашей аннаттыныыз?.. Нашей сиз бурада карынкатымышыныыз? Гөр да инанма!.. Несой енилик бу таа? Несой эксперимент? Сиз вар мы нижә сөлейәсиниз, нашей бурасы? Йабан хем акылсыз адам!.. Йок, бән патлайжам!.. Дини ләәзым йолмаа кеңди бийынынызы... Сизин фикириниз ми кысыр оса гүлмәә ми бени алмаа истерсиниз?.. Банадак сизиннән кимсей ми лафетмеди?.. Бән сизә сорэрым... Сиз не, дууманыздан мы ббләйсиниз, оса сора мы бблә олдунуз? Кешки да гелмейәйдим бән бурайы... Ахмак гиби гезерим онун ардына... /Моголинин кулаа уунэр пердейя, да кафасы уулдээр, нижә бәжа./ Нашей гөрүндүйса она орада? Бакэр орайы... Сытмалаттырмайын кендинизи!.. Йа, дурэр, нижә ески фидан, саплы неченег окларышпан!.. /Моголинин ойпээр аазынын кенары, ама о блә да сөлейәмеер бишей./ Сиз не, екмек ми имединиз бүүн? /Дөнер Моголинин долайында./ Йа шефы!.. Нередән нерейя сиз бурадайсныыз, а? Бән йок нижә шиндән сора дайаныйым буна... /

Зала гирер ики таук. Шаргу хызланэр урмаа оннара бажаклан, да оннар фырлээрлар бир тарафа./ Ха-ха-ха-ха! Хей, гелин бурайы, ба! Те - парасыз концерт! /Иакын бакэр Моголийа./ Не сустунуз, нижа мум имиш кеди?.. Сайылэр, битти, чакырыңыз чекмеер таа бишей сөлемая? Прост сизин ишиниз, прост. Бян мутлак сөлеерим, ани йоллайжам сизин башыныза бүтүн бир бригада, баксыннар, нашей сиз йапэрсыңыз бурада... Культуртрегер! Идеолог!.. Сиз-караннык актэрсунуз...

Моголинин суратында бүүйер дүшүнмэк шафкы.

Моголи. /Фисирдеер./ Йок бишей... "Гүн Грециядан да бүүк", демиш Анаксагор...

Акустика далга-далга текрарлээр **Моголинин** лафларыны.

Сцена капанэр.

1986, феврал 26 - 27.

ДЕНЕМЭК

Персонажлар

Касьян Тонофа.

Леопольд Цонди.

Сильвия Буймистру.

Превка Ваши.

Организация капусуна доору гирди **Тонофа** Онун омузларында вар дөрт бүүк коробка. Аарлыктан о гүжүлэ атэр аякларыны. Соактан гечән, **Цонди**, **Буймистру** хем **Превка**, гөрерләр **Тонофайы** да дурэрлар.

Превка. Оооо!

Тонофа, урула-урула капунун сөвелеринэ, гирер ичери. Биркач секундадан сора о чыкэр коробкаларсыз.

Буймистру. Генэ, генэ үкленмишин! Генэ организацияйа харжээрсын кенди параны?.. Иа, титирер, сансын тоду дүүмүйш!..

Цонди. Иа сураты!.. Шашэрым сана...

Буймистру. Битэви дурэрсын, сансын арканда банка вар... Бән не кайнээрым сана е!..

Превка. Белли иш!.. /Гулер./

Цонди. Гиймиш йалнаак аяаа йыртык емени, да тозадэр...Шашэрым сана...

Буймистру. О гөлмек олмуш батак... Нечин сана бу ләйзым?..

Превка. Нечин сана бу ләйзым?..

Буймистру. Бән сени бүүн судлайжам.

Цонди. Бән да.

Тонофа. Дурун, таа гөрүшәмеериз...

Буймистру. Олмушун сап-сары. Кулакларын шылтээрлар... Не, пара генэ тышнамээр? /Урэр шамарыны кенди йап жөбүйш!./ Бән сана деерим е, ани сенин диил хенси таман...

Превка. Белли бир иш!

Тонофа. Бән хел инанамээрим о факта, ани benim да үстүмдән гечгийр дүнсейин акылсызлыклары... Окуйардым онун ичип, качы илери ашааланмыш, чиненмиш. Да геләрди, ани бу - нашей-са узак, бир тарафтакы. Да, на сана, бу олду benimдән да!

Бана геләрди, ани акылсызлык - сирек иш, ани о диил кәр болә
көөр. /Гөстөрер бир тарафа./

Тонофа өлә чекер ичини - “хы”, - ани
Буймиструнун бир кыпыша дурэр солумасы.

Буймистру. Сендә пек бүүк динамизма. Лайзым илин, услу...
Сән са хепсини - жанынын дибиндән...

Цонди. Шашэрым сана...

Буймистру. Ангы учта, ангы булугта сән таа булуна жан?!

Превка. /Шен, шакалы./ Нааны таа уча жан?!

Тонофа. Геери кал - теперләр, илери гит - сүсерләр...

Буймистру. Сән нижа санардын е, хеп аркана мы уражжлар
сенин? Ахмаксын, бу үзерә көстек та сана таа чок.

Цонди. Не, тырмалээр мы? Беенмеерсин ми? Шашэрым сана...

Превка. Бакма оннара, Тонофа. Кач гемийә “тектә” демиштәр,
ехе-хе!

Буймистру. Истәәр сендә олсун есемәк оқадар, неқадар
бүтүннә дүннедә триумфаллы токат вар, хеп оқадар ким-са
атлайжжк сенин тепенә.

Превка. Йамачлар дүшмеерләр, ама дүшерләр айыры ташлар...

Тонофа. Бүүн идим сааде йарым баш чин лаана.

Превка. О - нижә Савонарола! Манаф! /Ииүрекли гүлер/

Буймистру. /Тонофайа./ Сән сансын башашаа гезерсин, валлаа.

Превка. Кулақларыннын үстүндә гезер. Ха-ха-ха!

Буймистру. Йа бу Превкайя! Бурада “караул” лайзым баарман,
о са гүлер

Тонофа. Шиндән сора, ачан бән бишей йапажам, чааражам
будалары: “Гелин, бозун”...

Превка. “Не бозуләр, о чичек ачәр”, - демиш Авиценна.

Цонди. Бурада сериозлу лафедрләр, ба.

Превка. Бурада сериозлу йайманнанэрлар. Ха-ха-ха!

Цонди. /Превкайя./ Гечерсин аннын шиндән сора.

Буймистру. Бираз да есабын олсун.

Превка. /Калдырэр еллерини./ Да, есап лайзым олсун.

Буймистру. /Тонофайа./ Сән хеп качынэрсин, качынэрсин,
саважэрсин девейи гечирмәй инә кулаандан.

Цонди. Шашэрым сана...

Буймистру. Бу сендә диил сааде ачык үреклик, ама ахмаклык
да.

Тонофа. Ама лаязым е савашмаа? Лаязым е?

Бурмистру. Сян хеп калем ойнадэрсын, хепсини карыштырэрсын...

Превка. Шашкыннык! Ха-ха-ха-ха!

Буймистру. Сян хепсини бир аннамайа чекерсин.

Превка. Серсемник! Ха-ха-ха-ха!

Буймистру. /Дөнер гитмай! / Бян сана прост ичин соләмеерим. Бак, кулаанда күпән олсун...

Буймистру хем **Цонди** гидерләр. **Тонофа** хем **Превка** гөтүрерләр коробкалары да чыкэрлар. **Тонофа** килитлеер капуйу.

Тонофа. Сян даадэрсян беним кахырларымы. Сян олмайайдын, бян билмеерим, нашей йапажэйдим.

Превка. Хич бир таш йапмайжэйдим. Ха-ха-ха-ха! /Урэр Тонофанын йанына бир панча, гүдер. Икиси да чекедерләр качынмаа, урарак бири бириня. Превка декламат едер!

Кхы!

Ха, ба Касьян, гиделим,

биздә манжа ийелим,

екмай саа йаажсааз йаалайлым

да бирәр чайжааз ичелим.

Стихчааз! Исләя стихчааз!

Тонофа. Гөзәл стихчааз!

Превка. Елбетки!.. /Геня урэр Тонофанын йанына бир панча, гүдер./ Ха гиделим бизә, да бян дойуражам сени. Бендә вар исләя, лабададан пиде... Нередә достлук, - орада - доорулук!.. Нередә йок достлук, - орада - простлук!

Тонофа. Ахмаклык!

Превка. Простлук хем ахмаклык! Гиттик! /Калэр Тонофанын ардына да блә пек какмалээр ону, ани Тонофа не калэр дүшөүн/. Ежел бизи денеер баашышламаа дейни, Тонофа!..

Превка хем **Тонофа** гидерләр, итиришерәк, көстек чаларак бири бириня, гүлүшерәк.

Сцена капанэр.

1986. маржн 2 - 3

ЗАКОН

Персонажлар

Радапан Катранжысы, 79 йашында коллекторийин ески шефы.

Моцфан Парафис, 35 йашында, коллекторийин ени шефы.

Кабинеттә, дөнәр скемнедә отурэр **Парафис**, кафасы канкик скемненин аркасына. Онун бир елибашынын алтында, өбүрү-дудакларында. Ишидилер йаваш урмак капуйа, да кабинетдә гирер, сопайа дайанарак, чок вакыт кулланылмыш портфеллән елиндә. **Радапан Катранжы**.

Парафис. Генә-сиз? Артык ихтиярладыңыз, да хеп о табеттәйсиниз. Унудамээрсыңыз бурасыны, беей! Форманызында йарысы таа саа!.. Катпаанызда хеп таа учук дурэр кокарданын ери да... (Катранжы отурэр скемшейя.) Гөрерим, ани сизсиниз. Таа не?.. Не гезерсиниз сиз?..

Катранжысы. Насыл гезмейим е?..

Парафис. Гелерсиниз коллекторийин сжелени ми үүренмаа? Е, сеслейин. Трансмиссия бөлүмүнү бән бираз даралттым, апроксиматив бөлүмүнү бираз генишлеттим, дсфинитив-детерминатив бөлүмүнә бираз реконструкция йаптым... (Катранжы койэр бир айааны өбүрүнүн үстүнә Айак кайэр. О генә койэр ону геери, айак генә кайэр.) Гөрерсиниз, бән баалаттым шиндән сора башымы бурайы? Сайылэр, савашажам ишлемәй. Сааде сиз гелмейин бурайы, енгел етмейин бана. (Катранжы калкэр.) Сиз, олмалы, гөрерсиниз бени бөлә, да дүшүнерсиниз хеп те о нестә ичин? Коркунуз олмасын, бир гүн бу да олажжк. Чингендә бир кабук ийинжә, бән йапажам буну да... Бендә чабук. Нечин бән саркажам бурада, ачан ишләмейжам, нижә дүшер? Бән сайэрым, ани гечтни йылларда бән аннадым сизи, да билерим кенди боржуму. Бир-ики йылдан сора гелин да гөрүн, не олажжк бурада. Бән блә ишлесерим, ани кими сефер инанамээрым, ки дышарда вар шафкы дүннәй да. Ирми бир басамак -йукары, ирми бир басамак - ашаа, бу диил шака. Бу бана да зоор гелер... Качарак иш шинди диил сизин ичин. (Катранжы ба кыврадэр портфелини рудона, ба доорудэр

торба. Сиз еменилеринизи гиййәркенә, олмалы, кесилерсиниз... да хеп раат дурамэрсьныз. (Катранжы койэр портфели ерә.) Бән илк зорлардан силкиндим үчүз да барьер алдым шиндән сора. Шинди енгел етмейин бана. Хич енгел етмейин. Закон хепсинә - бир. Йарадыжы да незаман-са лйазым айырылсын кенди евладындан. Сиз санардыныз, ани башкаларыннан бу олэр, да сизиннан олмайжэк мы? Гидин, динненин... Ах, узажык дурсаныз сиз е, тепемдә да ериниз олажэк!. Сиз беним үүредижимдиниз хем патронумдунуз. Бән таныйэрым сизин илиинизи. Бән сизи пропаганда едерим. Бән сизин портрединизи диил чоктан етмиш рублейә алдым. Таа нашей сөлейим? Бән сөзлеерим сизи. Ама гидин. Гидин бурадан да енгел етмейин бана гөтүрмәә сиздән чекетпирили иши. Сизә таа өтеесини да мы аннадыйым?

Катранжы. Нашей? Ах, да...

Парафис. Хепси исләә олажэк...

Катранжы йавашыжык чыкэр, капээр кенди ардына капуйу. Бир минуттан сора капу генә ачылэр. Сусарак, гирер Катранжы, жукетинин копчалары чапрашык иликли. О, иннейрәк, алэр ердән кенди портфелини да генә чыкэр. Чыкаркан, о сииредер кабинетиди, лафедер кенди кендинә: "Да, да, закон, закон..."

Сцена капанэр.

1956. мардык 5 - 8.

ДОДАЙЛЫ ДАФЕТМАК

Персонажлар

Накинф Платонович Синайлы, йаратмалык ишчиси.

Макачка, тонал чифтчи, аариф шакалсы, елиндән гелер тафта усталыы.

Синайлы ишлеер ательедә. Гирер Макачка.

Макачка. Нәбэрсин, ба бооз гарга? Кабледежән ми, сииредейим? Бир кишидән чок олмайжәк... Хеп ишлеерсин ми?.. Нейә-сә урэр бурасы? Клей ми йысыдэрсин, нашей? Хич чыкмэрсин, бираз серишейәсин, бсй!.. Нижә, фикирин сүрчөр ми?.. Йа нашейләр йапмын! Йа нашейләр!.. Не уурдан сана гелди бу верги, ба бои кафалы?.. Сана да кондикорма вердиләр ми?.. Буннар нашей генә сендә? Херерси - булендра, базагония!.. Сән бунжак иш бежерерсин да хич долапчык мы йапамэрсин те бурайы, ба?.. Сенин нәанда бойаларынын бириси?

Синайлы. Ангы бойа?

Макачка. Сән олай да есап алмадын мы? Бән өбүр сефер сакладым сенин ешил бойаны, дедим, ко бәкынсын бираз... Сән сойдуражан кендини. Ләәзым ачасын коробкаларыны... Брә, да бүркүлүк сендә! Ха чыкалым, бир лимонат верейим сана... Бән шинди хрәнделеерим ески тафта. Тозлан катыкландым... Башка нәбэрсин таа? Неләр ени йаптын? Буннары мы? Йа, йа... Исләй... Исләй... Өтбөгүн гиттим Пилата... Сблейим бир дүшүнмедик йалан, инанажан мы? Аха, буну сефтә гөрерим, буну да сефтә, буну да... Исләй... Исләй... Пилат бурайы хич гелмеди ми? О да кафа дүүйер бу занаатлан, а?.. Буну бән сендә, сансын, таа гөрмедийдим, буну да, буну да... Ишлеерсин сән, ей! Пек чок ишлеерсин. Түрлү трехамудийалар, түрлү френзелмекиләр!.. Йа иш!.. Бу Пилат та, алла, ишлеер, а?.. Брә, да суйа йакты бени!.. Гидийим бән... Сендә вар бир кусур. Ама сормайжам, зерә сән сөлейәмейжән...

Макачка гидер.

Сцена капанэр.

1986, мартын 11 - 12

АЛДАДЫЛМЫШ ОЛМАЙЖЭК

Персонажлар

Стайку Тоди. Оун сыртында вар йонга, саман, башка гүбүрләр. Рубаларынын нерелериндä йакышэр, херери сокуду кесмäk, бükмäk, дүүмäk тертиплери. Бу гөстерер, ани о савашэр занатланмаа искусствойлан.

Выставка залын гиды.

Залын ишчилери.

Декоратив-кулланажаклы ишлерин выставка залы. Икинжи планда гиинерләр, хазырланэрлар гитмäа хем гидерләр залын ишчилери. Биринжи планда, бир прост, гүлүнч талантсыз йапылы ишин онүндä отурэр **Стайку**. Савашэр топламаа кенди ишлерини, гиинмäа хем калдырма **Стайкуйу гид**.

Гид. Выставка капанды.

Стайку. Дурун, тепмелäмейин бени.

Гид. Бән тепмелäмеерим сизи, ама сөзлеерим, ани выставка капанды.

Стайку. Бән да сөлеерим. ани азетмеерим дилетантлардан.. Нечин Топук генä ахмаклык коймуш бурайы?.. Нечин? Сиз гөрсениз, ани о ишлемектä доланэр хепсини зоорлары. О хазыр темада нäаны оларса сапмаа, сааде йапмамаа ону, не зоор. Да те бу сапмаклары о сайэр иш!.. Бу диил ми дилетантлык? /Гид чаарэр залда калмыш ишчилери, да оннар хепси билä савашэрлар калдырмаа Стайкуйу./ Бакын ишлери өбүрлериндä! Бакын ишлери!.. Нечин оннар ислäа? Зерä инсаннар ишлеерлär... Кабран ишлеер, нижä гежä йарысы. Жагурлунун кафасы даалэр ишлемектән. Терехов сабаалән буламээр бир партия чорабыны... Топук са... Несой ишчи о?.. /Гид хем онун йардымжылары калдырэрлар Стайкуйу да, качырарак хем генä тутарак, сүрүйерлär, ташыйэрлар ону дышар капусуна доору./ Сиз бакын онун "йаратмасына", бу ахмаклаа, бу дүшүнмексиз, бежериксиз йоклаа!.. Сиз гөрдүнүз мү, нижä инсаннар доланэрлар бөлä

ишлери?.. Жапунун йанында./ Ха-ха! Алдадылмыш олмайжэк!
Олмайжэк! Олмайжэк!.. Илинниннннн-колайыннан бүүк иш
йапылмээр, айтол!..

Сцена капанэр.

1986, январь 15 - 16.

ТРЕНИНГА, САНДИ!

Персонажлар

Календар, клоун.

Гликера, Календарын карысы.

Санди, Календарын оолу.

Зоя, Календарын айлесинин таныланы.

Диил бүүк ичердä - маскалар, куклалар, сүжетли патретлär, ресимнär, айна.

Календар хем Санди.

Сандинин öнүндä - пүпитр бир тепä каскаты кийатлан үстүндä. Саа елиндä - карандаш. Сол елиндä гиимни резинадан маска. **Санди** ба бүүк бир пармааны, ба топладэр аужуну, да маскада олэрлар хеп ени хем ени гримасалар. **Сандинин** саа тарафында отурэр **Календар**. **Санди** да, **Календар** да ен интересли гримасалары хызлы ресим едерлär. Капуда пейдаланэр **Зоя**.

Зоя. Прост един, вар мы нижä карышмаа дернеениза?

Календар. Буйур, буйур, Зоя. Сан йоктур бизи болä разгелдин.

Зоя. /Гирер./ Колай гелäйин.

Календар. Саа ол. Геч бурайы, геч.

Зоя. /Йаклашэр Сандийä, бакэр онун виртуоз ишлäйр еллеринä./ Пыы! Нашей бу?

Календар. Бу - öлä тренинг. Бакалым, оолум да клоун му олажжк оса кукла театрусунда мы ишлейжк. Окудук бир ени кийат "Сатира хем юмор антологиясы" да урдук кендимизи ени чальшмайа. Орада öлä кыврадылы юмор, ани, охо-хо!

Зоя. Паралист ми, нашей деерлän оннара? Бу - оннар мы?

Календар. Оннар да вар орада.

Санди, ишлейрäk, ба дүдүклендирер аазыны, ба бурэр.

Зоя. Ишлеер, ойнамээр!

Календар. Ко ислäй үүренсин да йапмасын алабарда иш.

Зоя. Бүүк ачыклык онда! Йа нäбэр!..

Календар. Деди-демеди, кой бени тренинга да кой...

Зоя. Ушаклар такышэрлар ени сырайа.

Санди чыкарэр елиндан маскайы.

Календар. Не, шишти кафан мы? Тренинга, Санди, тренинга!
Санди силер басмайлан суратыны.

Зоя. Онун гөзлеринә тер гирмиш.

Санди гийер елинә маскайы да генә чекедер ишлемәә.

Календар. Шинди бүүйерләр, нижә сусай. /Гөстерер Сандийи! /Йә! Хем ийер да, ама хеп окадар куру.

Зоя. /Бакэр ера атылар, ресимни йапраклара./ Ии-и! Йа ишлери!

Календар. О кара - гыжырты үз чыкарды бу резинадан, ама таа ләәзым үүренсин.

Зоя. Аалашмээр да?..

Календар. Биздә аалашмак йок, нижә аскердә - офламак...

Зоя. Башкасы йалса бу ишлери, оннары, олматы гүлежейдиләр, сизи са те гулмеерләр...

Календар. Хертүрлү олэр, айол...

Зоя. Бән да, арайа гетирдикчә, казалдан өрерим түрлү ишләр. /Гезинер ода ичиндә./ Аслы, хепси олса бир занаатта, кимсей кимсейә еваллаа гелмейжек... Нечин шинди да йапмамаа төлә торбажыклар йа да төлә паралияжыклар, нижә йапармышлар евел?..

Календар. Вақыттан вақыда олэр о да, дөнерләр ескиләә да. Насыл башка түрлү е? Те - "Антология", йарысы - идерки материал...

Зоя. Олә.

Календар. Бән пек истәрдим йапмаа Фаустун маскасыны. Мефистофелин... Санди, Санди, йа дур!.. Бән шинди ансыражам. Хызлы ал карандашы!.. Апчхы! Апчхы! Апчхы!.. /Зоя гүлер./ Те, генә ансыражам. Ап... ап... ап... Качарак ал карандашы! Ап-чхы!.. Ләәзым таа бүүк айна алмаа... Ама пара етишмеер...

Зоя байылыпта гүлер. **Календар** генә ансырэр,

гөстөрөрәк **Сандийә** кенди суратыны. **Зоя** тыканэр
гүлмектән, үйсүрер.

Зоя. Гөзлерими етиштирәмеерим силмәә. Йашлан гүлдүм...

Календар. /Тутулу беллән дөнер Сандинин долайында, бакэр
онун ишиня./ Еха-ха! Те бу бензеер бишейя. Те бу есаба гелер,
Йуур, йуур, коркма, резина фаланмайжэк... Бак бурну йанында те
бу бурушаа!..

Зоя. Бу - нарин адам... Бу - гүрә адам, гөзүнә кан отурмуш...
Няндан бу танымаклар?!

Календар. Хм, гагауз кәр окумадаан да билер...

Маскада пейдаланэр ени гримаса.

Зоя. Бу Чегуя бензеер. /Гүлер./ Йа багыт, тыкыса.

Календар. Кән булмашык, уфуну, нөгүкүм бу Чегуларын багыт
таа бүүк, агысым таа күтүк, хим кимйә орада аум, аумат,
байлаар, хим орада тәла, хим - икрана, хим - бәтү, хим - драстику.

Зоя. /Гүлеряк./ Йа те буна!..

Календар. О Гашекын героюна бензеер.

Зоя. Сну те бураасы гелә гөстөрер... Бу сансын ишәди уйкуди н
кыкмыш... Адамын ичкдән да динишлер сураты. Фыгыда чекетти
бәккямә - хазыр... Бир-теммилити белн итеммә. Кылбастыш
ичи, безбешн, ичмиш, - о сурат, аман айол, нашей олмушту!..
Календар. /Алэр "Сатира хем юмор антологиясы", астарэр ону.
Календарын дудаклары беринерляр, теринерляо, ты ашти
ачылылжак./ Иатресели кият! Аверчешкохун, Среманын,
Чепекын, Лякохун сатирасы! /Илед, сүлети, тригидра көкөрү!..
Те бу юморист, белли, аны нәк тәх дар арирәблә сетмиш. Белли,
Белли... Некалар дарифинш, шенник хем имдетлык бурада бар!..
Бизим эксцентрик кардашлара бу - алтын гөмү!..

Санди. Ба буларым бир сөчн үзү, Са гелә кайберерчм ону.

Календар. Геләр кардашлы вакыдында. Буздун - бирдән гечир
карандаша. Бракма сорайя

Гирер Гликера.

Гликера. /Календар а./ Сән сөлесяйя, нашей сән истеерсин бу
ушактан, бе? Хәди көлвер ону. О шеня йапамайжэк бишей. Те
исляя е бежерер. Тәа не истеерсин?

Календар. Ко ишлесин...

Гликера. Оф. йашлар олду чок, да ушаклар быкмаа биза́ башлайжэklar...

Календар ресим едер **Зоянын** портредини.

Зоя. Сән бени гүлмәә алмайасын...

Календар. Коркма, сааде үч-дөрт газетайа чыкаражам.

Зоя. Сән не, хализдән ми? Е нәбыйым? Некадар көтүлесиннәр, хеп бири метедежек бени... Йа бак сән, евдә беш минут хайлак дурмайжэйдим, бурада са отурдум бир бөлук вакыт... Бу кыш рубаларындан омузларым башладылар ажымаа шансора. /Бакэр кенди портрединә./ Хазыр мы? /Калкэр гитмәә./ Йа, бән анатарлары кайбетмедим ми ажаба. Ләйзым олажэк өртүдән гирийим ичери.

Календар. /Сандийә./ Сана бу гежә да олажэк уйкунун суйундан... Верерим сана есап, буласын да чыкарасын кийада мимнары темалара: "Севинмәк" хем "Инжелик".

Зоя. /Сандийә жан ажысыннан./ Чалымыны алынжа, безбелли бля ләйзым...

Календар. /Сандийә./ Вар нижә йапасын Флицияны. /Гсчирерәк Зояйы./ Ей, нашейди о Флициян!.. Окадар ий үреклийди, окадар доорулукчуйду!.. Бән дүшлеримдә да гөрерим чекишликими Тырколайлан. Флициян са бу дүшлеримдә таа сарп, таа үүсек...

Сцена капанэр.

1986. мардин 19 - 20.

КОМШУЙКАЛАР

Персонажлар

Ивана, дул кары ики йыл пенсияда.

Санда, Ивананын комшуйкасы, ики йылы калмыш пенсиядадак.

Атеш кухнеси. Дуварда асылы чүвен, тенжерә, тава, башка ичердә кулланылажэк тертипляр. Маса үстүндә вар биркач фарфири хем бир йывын секиз формасында йапылы колач. Санда карыштырэр плитада манжайы. Дышардан ишидилер аяк урмасы. Капуда пейдаланэр **Ивана**, елиндә - чанак ики "секиз" - колачлан. Белли, ани о датмыш шарап, зерә зеедесиннән дуйгулу. **Санда** гөрер буну, бу үзерә бакэр она ич гүлүмсемесиннән.

Ивана. Евдейсин ми?

Санда. Евдейим, геч ичери.

Ивана гирер, верер **Санда**йа колачларлан чанаа.

Санда. /Алэр чанаа./ Бән да таа бираз хазырланыйым, да чекедежам илештирмай.

Ивана. /Азыжык долаштыраак дилини./ Гүннәр узээрлар... Бүүн Кырк Айоз гүнү. Бу жумааертеси Русали гидер сыырлан била... Йорту... Не мутлу жаннарына оннар, кимин хепси тоглу софрасында. Евжеезимин ичиндә болә техналык, нижә шинди, таа йоктур олдуу... Нижә йашардык, мари, нижә йашардык! Гетирәрдим жөбүмдә бир алмажык, да биз ону үч парчайа пай едәрдик: ушаа хем бизә икимизә... Башка йылын бу йортуда топланардылар саадыглар, суватулар, крсеницалар, кумицалар хем калан геериси... Шинди са - йалныз бир далым... Алтмыша етишерсин ми, сән уйүмээрсын мы, сенин жанын динненмеер ми, диилсин исләә кары... Пек йавашыдым, айол...

Санда. Хади, диилсин сән дөшек хастасы,... куру ердә нем алэр...

Ивана. Сенин кожан вар, мари, йанында вар бир ушаан. Бән сә йалныз нейә йашээрым? Бән дә гидежам оолумун йанына. Гидежам, мари Санда, айырылажэйз сениннән, дә сән анасын бени. Сән билерсин, неләр бән чектим. Башкасы да билер, ама сән таа исләә билерсин... Фиг кесилерим, мари, кесилерим... Бән гидежам, дә сән анасын бени, Санда... Бени Берта да анажэк, ама сән дә анасын.

Биз сениннэн прост йашамадык... Анасын, анасын, анасын, анасын.
Де, Ивана булۇ, сән бир үүсүздүн, аалемин капуларында ев олдун.
Ики үүсүз алындыңыз да пек аз йашадыңыз. Да евини да
суваардын, евин баш дуварыны да хер илжиз бойаардын... Хем
чал о бизим түркүмүзү... Ама бак, нижә дүшөр чаласын, диил олә,
бир - өтәйдан, бир - бераандан....

Санда. /Дүлөр / Е бән ихтирладыйнан, бана ким чалажэк, мари?

Ивана. Сән да йалвар башкасыны, ким билер...

Санда. /Дөкер гарафадан филжана шарап, ичер кенди, сора
долдурэр да верер Иванайа / Сән таа пара йапажан, ехее!..

Ивана. /Ичер шарабы, нашей-са гетирер аклына / Олә, мари
айол. Бән брыннээрэм да, ишим да вар... Брә, бу сенин шарабын
чак тырнакларыма етишти!.. Атеш чыкэр сурамымдан...
Йашамакта ләазым инсаны бааре биркач киши танысын дерин,
өтееси - нижә уйарса... Те ачтын беним ешкынними... Саа оласын,
айол, кожан да саа олсун, кызын да бүүсүн да евленсин... Йок
кусуру... Бән аякклан йаптым кухнейи да коркмадым, шинди хич
да коркмайжам...

Санда. /Верер Иванайа таа бир филжан шарап / Олә, айол, олә...

Ивана. Санэрыз, сабаалайамайжэйз, оса аушамнээрыз да...
Ишледик, байырлары йырттык... Некадар да сән бана йардым
еттин! Немутлуйсун жанына... Иии-их!

Ивана ойнээр филжаннан елиндә.

Санда. Иии-их!..

Чекедер ойнамаа о да.

Сцена капанэр.

1986. январь 23 - 24.

АЙЫРЫЛМАК СААДЫНДА

Персонажлар

Даниил Захарович Бирлик

Матрона, Бирлиин карысы.

БИРИНЖИ ПЕРДÄ

Генч айлä одасы. Белли ерда дурэр бир арка торбасы. Караннык олэр. **Бирлик** хем **Матрона** битирерлär екмек имейи.

Матрона. Ислää ми манжа?

Бирлик. Мммхх! Хем ийäсин, хем кафаны саллайасын! /Бир минуттан сора калкэр, бир тарафтан бакэр Матронайа да лафедер кенди кендинä./ Узчеези назлы, сачлары да йымышак хем дүзүжүк, нижä негара оту... Ах, насыл бän айырылмакта онсуз олажам?!

Матрона. /Калдырарак софрайы./ Койдум бираз жевиз капчыы чүрүсүн, да бойайжам сенин доннарыны.

Бирлик. /Бакэр пенчередän дышары./ Гөктä - уфак, биаз булутчуклар... /Дүшүнмейä дурэр, сора пармакларында сайэр./ Пазарертеси - бир, сали -ики., чаршамба - үч. Бүүн першембä, дөрдүнжу гүн гидер... /Диил кувеглän урэр пенчеренин сетинä йумурууннан./ Ах! Илкйаз!.. Кушлар - фырр, фырр... Бän са лääзым есаплайым, гидийим ми оса гитмейим ми...

Матрона. Таа ислää хеп гезейдик икимиз йайан йолжаазда, чичеклär арасында...

Бирлик. Шиндän сора узатмаа йок нäаны. Бän бүүн бааре лääзым гидейим. /Алэр арка торбасыны, гечирер онун кайышларыны омузларына./

Матрона. /Йакэр шафкы./ Маму дейäрди, йашаркана, хертүрлү олажэк... Ха гитмä бе. /Чыкарэр Бирлиин бир омузундан торбанын кайышыны. Бирлик гечирер кайышы еринä./ Сän алатлээрсын бендän айырылмаа, безбелли...

Бирлик. Диил доору. /Кенди чыкарэр омузундан кайышы, дурэр олä бираз, сора йавашыжык генä гийер./

Матрона. Насыл бän таа дургудыйым сени?

Бирлик. Е бän насыл айырылыыйым сендän?

Сармашэрлар, айырылэрлар, сармашэрлар,

Деерим, Матрона, Матрона, насып бaн чөзейим бу сорушу, гитмaй ми оса гитмeмaй ми?

Матрона. /Сарылэр Бирлaй./ Е, ислaй, ани дөнмүшүн геери. Бaн кач керa бу гежa чыктым дышары, айол! Бакэрым, херерси-батак, деерим аллахым, набэр о ажаба, нaйнда о?

Бирлик. /Гөстерер аякларыны./ Калошларым долдулар кулакларынадак. Окадар да йолланмайайдым бaн гитмaй орайы...

Матрона. Бaн не корктум, айол! Сaн гиттин, узакландын, узакландын... Бурада са таа да хеп лаф ачылы, ани нередa-сa ер тепремнш, темеллaр сарсаланмышлар, капулар ачылмышлар... Аклым башымда калмады. Чекеттим бaн улумаа... Ах, биз генa бирердейиз!.. Бaн хич йол парасы да коймадыйдым сенин кесенa, дөнaсин геери дейни... /Бакэр Бирлaй кушкулу./ Сенин не халын парча-парча? Генa ми дөнeрсин? Уш есапламыштын гитмeмaй е?

Бирлик. Озаман олaйди, ама бу сефер лaйзым гидейим. Кой парайы. /Узадэр кесейи./

Матрона. /Койэр кесейa парайы да верер Бирлaй./ Доорулукларыны алдын мы?

Бирлик. Алдым.

Матрона. Генa айырылмак?

Бирлик. Генa.

Матрона. Ал бендaн те буну...

Бирлик. Таа мы? Диил лaйзым башка бишей.

Матрона. Геери алмаа йакышмээр.

Бирлик. Сaн да ал бендaн те буну.

Матрона. Таа мы?

Бирлик. Бана да геери алмаа йакышмээр...

Айдыннанэр. Соактан ишидилер илк геченин үүсүрмеси.

Матрона. Некадар дурардык сабаа йылдызы дунжак!.. Саман йолу те орадан те орайы гечарди...

Бирлик. Е, бaн гидерим. Бу диил чок вақыда... Ачан лaйзым, набыйым?..

Матрона. Бак, йол ойнак, олмасын бишей... Түрлүсү вар.

Бирлик. Сaн да корун, сокаа гечмa качарак...

Матрона. Бак, унутма бени.

Бирлик. Сaн да бени унутма.

Сармашэрлар, айырылэрлар, сармашэрлар,

Бирлик. Дурэрым, демейасин, "севмеер, о үзера" алатлээр айырылмаа"...

Сармашэрлар таа ергин, таа байыллы. **Бирлик** савашэр айырылмаа, **Матрона** тутэр ону.

Сцена капанэр.

1986, апринк 3 - 5.

КООЛАЙЫМ ОНУ ГЕНӘ?

Персонажлар

Павлин Наумович Рисон, үүредийжи.

Чанка, Рисонун кызы.

Ардамон Лагуц.

Бүлү Клава.

Геченнәр.

Рисонун еви. **Рисон** отурэр масада, йазэр. **Чанка** ба йыртэр ески рубалары ипә, ба өрер бу иплөрдән томбарлак палайыклар. Хич урмайып капуйа, сесетмейип, лумбуртуйлан, гирер **Лагуц**.

Лагуц. Уйчу, уйчу,
кара кучу,
тангырдатма бакырлары,
коркудажан катырлары...

Бизим бабу йок му бурада? /Бакынэр да чыкэр хызлы, шаматалы./

Рисон сессиз ишлеер. Бир минуттан сора генә гирер **Лагуц**. Онун аазында вар бир хашлак долма бибер. **Лагуц** качэр ичердә, лүзгәр йапэр аазына шамарыннан, ки суултмаа бибери. Битки биткийә о суулдэр ону да йудэр.

Лагуц. Сойду, ама гитти! Ыкхы, ыкхы. Биразы сапты көөр буазыма. Бабу йапты имяә, херерси - манжа, херерси плачинта. Йапты ики тепси кабаклы, дөрт тепси дөшемә. О сармалар са нашей! Пин үстүнә - Томай гөрүнер!.. Идим гаани-гаани. Шкемба олду-дүбек. Беним катым, айол, шуруп таа үүдежек...

Лагуц гидер. **Рисон** сыкынны бакэр онун ардына. Бир-ики минуттан сора гелер **Лагуц**, ынчыклайрак.

Чанка. Лагуц генә гелер. Сән саклан, бән ону кууајам.

Чанка өртер **Рисону** кенди аркасыннан. **Лагуц** гирер ичери. Онун йанаанда гөрүнерләр ийинти парчалары.

Лагуц. Кеслә, дойунунжак, докуз йастык бойу гезер... Гидерим,, атлээрым дерейә, цумбурр!.. Те бөлә соряннар тутэрым...

Лагуц гидер.

Рисон. Беним башлээр аар чокмай үреемä буңдан...

Генä гелер Лагуц.

Лагуц. И-ху! Прр! /Отурэр Чанканын йанына, каплайрак емен бүтүннä патчаазы. Данышэр Рисона./ Сән таа бурадайсын мы, ба? Бени чатылайып да бааласыннар, бблä отурамайжам. Бана не? Имелик да вар, руба ичин да сыкымээрим... Кестим бир стынжин тезек, вар нижä сатыйым да. Те бу антерейн чыкарийым панайыра, алажам чок пара. Сблеерим кардаш гиби, ани алажам... Нашей, сизин бу паг алтындан лүзгär есер, ба? /Чыкынэр геери да отурэр Чанканын аякларынын үстүнä! /

Чанка. Вай, бе! /Какмалээр Лагуцу, калэр патын бир кошежниндä, ама калкмээр. Рисон сериозлу бакэр она./ Сән енгел едерсин бачийй, бе.

Лагуц гидер да биркач минуттан сора генä гелер.

Лагуц. Былдыр йазын, ачан көпеклерä нивä урардылар, гелер көпäänнän бир димвалит да. Пайсын етти онун оланы беним оланыма хызланмаа!.. Олду орада блä бир конфликт!..

Рисон баалэр кафасыны пешкирлän.

Чанка. /Рисона./ Коолайым ону? /Лагуца./ Чык бурадан, бе. /Итирер Лагуцу ичердän, алэр онун рубасындан биркач гүбүрү да, дөндүйгän геери, бакэр дышары./ Аул ашыры генä гөрүнер Лагуцун калпаанын теңеси, ва. О генä гелер. Те дал дүшүрдү онун калпааны.

Рисон тутунэр кенди кафасындан. Гирер Лагуц.

Лагуц. Гөрерсин ми, несой малым бän? Буна бүүк үрек лäазым олсун...

Чанка. /Рисона./ Какмалайым ону? /Назлы итирер Лагуцу хайада, блер ону./ Гит бурадан, бе. /Генä блер./

Чанка донер геери. Гечмеер чок вакыт, хызлы гирер Лагуц

Лагуц. Несой кафа бендä, ей!..

Чанка. /Тугэр Лагуцу колундан, чекер дышары./ Хадит гит, бе. /Дышарда герäй гиби вакыт севишерлär./ Лагуц гидер. Чанка гелер геери./ Бän май-май дүйежсидим ону...

Олэр каранник, **Рисон** сүрмелеер капуйу. О чок вакыт йоклээр сүрмейи, денейрэк, хализдан ми о гетчи перчемә. **Чанка** йакэр газ лампасыны да отурэр палажык өрмәә. **Рисон** отурэр йазмаа. Бир парча вакыттан сора ишидилерләр **Лагуцун** адымнары. **Рисонун** сураты бурушэр.

Чанка. Кууийым онугенә?

Чанка алатлы гидер. **Рисон** алэр скемнежи, аар чыкэр да отурэр дышарда, кахырлы. Дулун бойундан гечерләр дүүндан дөнәр кеменчежи хем даулжу. Оннар селәмнеерләр **Рисону** кеменчә чалмаклан хем даул дүүмәклән. **Биркач** минуттан сора гечер булү **Клава**. О дургунэр **Рисонун** йанында

Булү Клава. Не отурэрсын, гитмеерсин гезинәсин? Бөлә исләй хави...

Рисон. Гөстерер аякларыны./ Приказ диишилди...

Булү Клава. Шинди те орада гөрдүм Лагуцун сенин кызыны. Шен, шен! Етеклери да гүлерләр севинмектән. Биаз еңнән, биаз фыгтайлай, биаз модайлан!. Ааз ааза гелмишләр, лафедерләр...

Рисон. Оф, булү Клава, о жанабисинин копчаларынын йарысы йок, ба... Насыл өлә уруштулар оннар?!

Булү Клава. Аннээрим... Ама нашей йапажән е? Оймуш, Безбелли, ушаан кыседи... Икиси лаф пиширдиләр - да битти. Олә олэр... Херкези качыпэр, свини топлээр. Онеуз дүннәә олмаз... О бирдән, сыжакламайа, өлә фасыл гөрүнер, ама сора алышэрсын... Хел орайы гелер...

Пейдаланэр **Чанка**.

Чанка. Бачи, коолайым ону таа өтәй?

Рисон. Коола, кызым, коола.

Чанка, севионерэк, атлайрак, гидер. **Рисон** хем булү **Клава** бакэрлар онун ардына. Музыка арасындан ишидилерләр шен генч селсәр.

Сцена капанэр.

1986, апрель 8 - 9.

ЙОЛДА

Персонажлар

Валерий Бойлу, 35 яшында, шофер.

Римма Дилбер, 32 яшында, пассажирка.

Пассажирлар.

Платформада дурэр автобус. Онун икинжи скемнесиндә отурэр **Дилбер**. Гелер **Бойлу**.

Бойлу. Йа народ капуйу беклеер! Гөстерин билетлери да гирин. Алатламайын, хепсиниз гирежейниз... Йаваш, кара быйыклы, вер йол ихтиълара. Сән таа билмеерсин, пашей о ихтиърлык... Нйәнны, чучо? Йа не донаклы! Емениләр лаклы - ичиндә гөрүйерсин... Нәптын касабада?

Донаклы пассажир. Аазымы ачтым бираз. Бүүн динненмәкгүй. Йуларлары ащылар, деерим, ха гиделим, гезинелим бираз...

Бойлу. Пара жобү дүртер?

Донаклы пассажир. Лайзым о, лайзым бу, гезерсин...

Бойлу. Торба вар мы, хепси олажэк... Сенин, булү, не баалы слин?

Булү. Ха, саллээрим да бән ону, коркма...

Бойлу. Не вар маалепиздә?

Булү. Пек йок вакыт диспозицияда дурмаа, гөрмәй.

Капунун йанына гелер бир ихтиър.

Бойлу. Дур, дәду, калдырыйым сенин чувалыны. Бән таа тавлыыйм сендән...

Дәду. Саа ол, чожуум.

Бойлу. Нижә сашыкдан дурэрсин?

Дәду. Савашээрим, таа прост олмасын...

Бойлу. /Ерифә./ Йа буна! Дур, дур, хоо! Нижә Жагурда батакданмыш, өлә да гезер... /Карыйа/ Йа бу зарзават алмын! Сансин кара кытлык ичин...

Кары. Буйур башчаванжы манжасы имәй...

Бойлу. Саа ол, булү. /Билетсиз бөлә./ Хади гирин, гирин хепсиниз. Бакалым, нйәнны чыкажэк бу иш... Геч, геч, шопар, сән да. Белли, ани йумурукдан умушун гөзлерини... /Гидер, копарэр сүүт фиданындан бир филизчик, дөнер да гечер рулә./ Хади, ерлешин таа йакышыклыжа, гидериз. /Автобус йолланэр./ Не сөлейжан таа, дәду?

Дяду. Бән гелерим ева. Ама нижә гелерим! Алатлайрак!

Бойлу. Кач йашындайсын?

Дяду. Сексени айкырыладым шансора.

Бойлу. Е, озаман о ойанда...

Дяду. Гелмиш, сормуш бени бир адам. Да ким са о, буун да билмеерим...

Бойлу. Да шинди сән ону му аарэсын?

Дяду гүлер. Гүлер биркач да башка пассажир.

Дяду. Дофтурлара хеп бакылэрым. Ама, бактыйнан, да булдуйнан бишей, бааре альшсам... /Гүлер./

Бойлу. Бу чеки ирми килалык мы?

Дяду. Вақытларын бириндә илкин Иван Куза йапэр өлчү, үч фунтлук бир ока... сора буннар чыктылар...

Бойлу. Ей, сән историяйы да билерсин!..

Дяду. Алдым, өтәинна-берәинна ләазым олэр... /Пауза./ Ола. Адам зетгә үүренер. Бени денизә сыбытсыннар, бән да денизчи олажам...

Бойлу. Сән нәандан нәаны денизчилери андын?

Чок пассажирләр гүлерләр.

Дяду. Биздә Иванчу амужа, Петруш амужа, Сенка амужа - дензчийдиләр.

Бойлу. Сән үзмәә билерсин ми е?

Дяду. Бән памук боржуму битирдим шансора...

Пассажирләр хепси гүлерләр.

Пауза.

Донаклы пассажирин жүкетини кары тырнаклан паклээр.

Бойлу. /Бакэр она салона доорудулу айнажыктан./ Сән не хеп паклээрсын ону? Ко о да баксын бираз кенди үстүнү.

Кары. /Калдырэр бакышыны айнайа, гөрер, ани Бойлу она данышэр./ Е, о кенди да кырнак бендә...

Бойлу. О му кырнак? Йа евдә кой онун скемнесинә бир биаз чаршаф да бак, о ики гүндә олажэк кара, нижә комүр... /Дилберә./ Билинер, ани нижә адам, ола олэр кары да... Белли, ки диил хербир айледа... /Пауза./ Йа бак те она. О бел - нижә филжан...

Дилбер. Ким не да кыврак диил о...

Бойлу. Ама онун суратында вар бираз пуфкурулмуш гөзелдик...

/Пауза./ Беним вар бир кызкардашчыым!.. Бир керä гелерим сөä, гөрерим кызчаазлар - ушак таа хепси - топланмышлар онун йанына да чыбыктан бигуди койэрлар она, о да ресимнемäй карандашдан бойээр дудакларыны... /Пауза./ Отур те бурайы. /Дилбер гечер кабинанын йанында скемнейä./ Кимди о, ани орада, сенин йанында отурадды? Ниймиш касабада?

Дилбер. Гүрешмиш бир соруш ичин.

Бойлу. Да нижä, енсемиш ми?

Дилбер. Енсемиш.

Бойлу. Е, гүреш битти, шинди нäбäжэк е? Ишлемäй лäйзым, айол, ишдемäй. Кендиндän лäйзым истемäй таа чок. Дурмаа да тепмелемäй колай... /Йавашыжык чалэр гүркү хавасы./ Ех, беним бобам - бир сарп адам!.. Пек север Шаляпины хем Поль Робсону. Кенди са, не хавайы да чекеттирсä, хеп гечер Агинскийин "Полонезына"... /Пауза./ Сän не йалнызсын?..

Дилбер. Бу - саклы иш.

Бойлу. Айы гечтийса, вар нижä ашнадасын.

Дилбер. Бунун ичин лафетмейжейз. /Пауза./

Бойлу. Да нийнда сенин коруйжу-айозун?

Дилбер. Бän дедим, лафетмемäй онун ичин е... /Пауза./

Бойлу. Сайылэр, "дүртмä беним кумирими, зерä бени дүрттерсин"? Олä ми?

Дилбер. А! Несой кумир о?! Бракмээр, бän биринä каш калдырыйым. Бän кашыдым ченеми омузума - о: "Кимä бактын"?..

Автобус дурэр ара станцияда. Пассажирлерин чойу чыкэрлар автобустан. Чыкэр **Дилбер** да.

Бойлу. Дурэрвз беш минут..

Дилбер. Ах, не серин!

Бойлу атэр онун омузларына кенди жүкетини.

Дилбер. Саа ол.

Бойлу гидер диспетчерä, тез дөнер, бираз гезер моторда, силер еллерини да гирер автобуса, койэр йол документлерини кабинайа.

Пассажир. /Дышардан./ Не, гидериз ми?

Бойлу. Хайди, пинин. /Дилберä./ Сän не, истäмеерсин ми гирмäй?

Оса колундан мы чекейим сени?

Дилбер. Вар нижä.

Бойлу алэр ону колундан, отурдэр кабинанын
йанында скемнейә.

Бойлу. /Салона./ Хепси ми гирдиләр?

Сеслар. Сансын, хепси, Хепси.

Автобус йолланэр.

Бойлу. /Бир паузадан сора Дилберә./ Беним вар бир достум... О
хеп шагэр, насыт вармыш нижә гөзәлкалар бошта булунсуннар...

Дилбер. Сән евлийсин ми?

Бойлу. Таа етиштирмедим.

Дилбер. Беним са шиндән сора бир кызым вар...

Бойлу. Исләә. Кутлээрым.

Дилбер. Саа ол.

Бойлу. Да нижә ады сенин евдеки кафадарынын?

Дилбер. Кимсей. Кимсей, да оқадар... Бән чок гечирдим. О
йыллардан вар нижә топламаа ики асир... Бән йок нижә йалан
сөлейим. Еер сөләрсам да, чыкэр бензәәр...

Пауза.

Бойлу. Нелерә дүшүнерсин?

Дилбер. Дүшүнмекләр, оннар биразчык - бурада, биразчык -
орада... узакта, узакта...

Бойлу. Оф, ажьийэр белим, сансын үүсек өкчели еменийлән
гезмишләр аркамда...

Пауза.

Дилбер. Бу булушмак хич умут етмедән олду. Ыз, о - артык бир
идея.../ Чалэр бир түркү хавасыны./ Брак, бән, шенненийим да
физирим гитсин башка ерә...

Автобуста сус олэр. Дилбер уйуйэр. Йол таа узун.
Бойлу силер енсесиндән тери, болландырэр
гүүдесини. Илин олсун елинә дейни, о сыбыдэр
сүүт филизчиини. Автобусун ичиндә ишидилер
сааде буунук мотор уултусу.

Сон.

1956. апрель 11 - 12.

ДОЛАШЫКЛЫК

Персонажлар

Арадин.

Шонту.

Үүлөн заманы. **Арадин** капусу өнүндә гезинер **Шонту**. О урэр капуйа, сесиргенер, чыкэр сокаа, генә дөнер да урэр капуйа. Дуруп бираз о гезинер, дөнер да денеер, килитли ми капу. Капу ачылэр.

Шонту. Чорбажы, чорбажы.

Чыкэр иликпенмедик гөлмеклән, аар солуйарак,
Арадин.

Арадин. Брәх да сыжак! Л'өстерер йол тарафына./ Нижә орада?

Шонту. Ехе-хе! Бир кыз ыннык!..

Арадин. Чиркин бүркүлүк.

Шонту бакэр **Арадина** денейжи, шүпели. **Арадин** отурэр.

Арадин. Отурун, аннадып, кимсиниз сиз, передәнсиниз, не ишлән гелдиниз.

Шонту. /Диил бирдән отурэр, чекелер лафетмәйә белли паузаларлан./ Сайылэр, аннадайым сана кенди биографиямы мы? Е, кимим бән, хепсинә диил ләйзым сөлемәйә... Лаабым benim Шонту. Бән узак күүдәним... Сән сөлә савашажан мы аннамаа benim сөлемемин маанасыны? Бу - бир тежил иш... хем вар шижә узансын...

Арадин. Е, хади, пәйәны гитмемиш бир гүн. Сеслеерим сизи.

Шонту. Йаптым бән бир ев, вар нижә демәйә, нижә бир клисә!..

О кереметләр фырында пишимиш... /Чок сусэр, ба денейжи, ба инансыз бакэр Арадина./ Еви ләйзым дүшүрсүннәр бана. Ама бу бракылмээр.

Арадин. Ким "бу"?

Шонту. Оолум.

Арадин. Ушаклары оңун вар мы?

Шонту. Вар, беш таанә!..

Арадин. Да сора?

Шонту. Бән истеерим, оннар чыксыннар орадан, оннар сагесри олмээрлар... Он канейкайа зеслә сөлеерләр, ама сөлеерләр!.. Пек

наалет инсаннар, карез койдулар бана... Капу ӧнүм ойушту.
Долайда карылар, чекип-чекип чемберлерини анналарына,
гүлөрләр бени...

Арадин. Сиз оолунузлан билә ми йаптыныз сви?

Шонту. Билә, ама...

Арадин. Сиз вар мы нередә йашайасыныз?

Шонту. Вар...

Арадин. Кач оданыз вар?

Шонту. Уч ода хем бир хайат...

Арадин. Да нашей сиз таа истеерсиниз?

Шонту. О каави, - канарайы сөкежек, - йапсын башка ердә.

Арадин. /Кырэр гөзүнү./ Бу нейя гелер?..

Шонту. Нейя гелер... гитсин орадан.

Арадин. /Салгээр пармааны./ Е. сән, алле, хайырсыз чыкажан...

Шонту. Сән таа мы исләйсин е?.. Чыксыннар беним евимлән.

Арадин. Сән кендин деерсин, ани сиз сви билә йапмышыныз е?

Шонту. О пипиләр - гулдур-гулдур, гулдур-гулдур... Ко
гитсиниәр орадан...

Арадин. Бу башгээр бүкмәй бени... Адам текрарларса: "Ах, сиз
билсениз, не сарпым бән", о горунежек ахмак... Сән нижә бана
гөрүнер, актар-девир йапэрсын оннарын йашамасыны.

Шонту. Бән некадар чектим, пара олайдым, йыртылажйдым...

Арадин. Пүлүмсеер./ Оолун не занаатта ишлеер?

Шонту. Механик

Арадин. Гөрерсин ми? Адамын башы баалы иштә. Онун да тер
коланына инер... Качмак-йарышмак ериндә сааде бири ми
кабледер баашыш?.. Сән не, истеерсин оннары сокаа мы ууратмаа?
Айыш.

Шонту. Хич бири колтукламээр бени...

Арадин. Дур, ба, хербир дүшүнменип ләазым сеслемәй
книтленмесини... Сән аннайынжә бир иш, сана ләазым лаф
айырмаа, диил шака... Хелә бак, нашей о истеер йапмаа! Сенин
күчүк акын тутгукча, сән ким неләр та чыкаражан...

Шонту. Хептән куйраа дүштүм бән...

Арадин. Ким бунда кабаатлы е? Сән сана иидик истейеннерә
күсерсин. Бир свелки адам са демиш, ани үүредижги азары она таа
пааны, некадар бүтүннә Египетын варлыны.

Шонту. Бән билмеерим ким о.

Арадин. О, - дейжейз, ижә биз икимиз шинди лафедериз...

Шонту. Гездим, бирерси калмады. Хепси атылэр йазмаа бана

бир парча кийат... Гиттим Адеса, - думан. - Бир кенарындан гөрүнмеер, ани о - күү... Орада да буламадым кендимä бир адукат... Хади йаз сән. ба. Не гүгэр сана?

Арадин. Буну йапмаа бааланмээрим.

Шонту. Озаман харжа бир лаф орада...

Арадин. Бу аттестацияа гечмейжек, зерä вар закон... Сән сансын таа сарыны йутмамышын... Бак, зерä сени йола койажэklar... Шонту дарсыйэр, офлээр. Усуллан, сана деерим, сабур вер кендинä. Йа бак, олмушун, сансын таушам коолээрсын...

Шонту. Кензайа мы гидейим, нāбайым? О да - бир тезек... гидер, шōйлä-бōйлä... Онда йок, ани сеслемаа лафлар. Арамызда калсын, о öлä бир шей...

Арадин. Ачан сән öлä көтүлеерсин ону, о да ислää адамдыр.

Шонту. Бән ону некалар талигадан ерä аттым, ехе-хе!..

Арадин. Ссин, аалашмакта гезä-гезä, калажэklar сааде тырнакларын, ба.

Шонту. Нечин бән бу кылыклар калдым?..

Арадин. Е, хади, йазажам. Ама нашей йазыйым е?

Шонту. Йаз, ани аалашэрым оннардан.

Арадин. Нечин?

Шонту. Аалашмадаан, ким инанажэк е? Бу - бир инансыз зoor...

Арадин. /Урэр карандашы ерä./ Бе, сән пармааны еммеерсин е, ба. Нечин сенин үрāан ики парча?

Шонту. Кимсейжик аркайа алмээр...

Арадин. /Гōстерер Шонтунун суратына./ Йа бакышы! Терсинä гōрер!.. Сōлесәнä, нейä кылынэрсын, нечин дуварлара тырмашэрсын? Сән чек лафы, нāаны чекärсән, хеп окадар сән диилсин доору. Баксана аалемä. Кушка Андрей отурэр: ики дизинда да - бирär шал сарылы, да кавгаланмээр хич биришин... Сән таа сора да йапа кенди башына. Ишлä аулуи йарысыны, олажэк сана, нейдән кырпынмаа, да ол раат. /Биркач түрлү дōшенер масанын үстүнä, гōстерерäk усду йашаманын сарильышы./ Тöлä йаша - не гам, не касавет. Раатлык. о - саатлык... Ех, бежермеерлär йашамаа! Бени кайнапам кулланса, иижä инсаны е, бән йашайым! Бән кахырланайым мы? Хич бир керä... Йашамаа да лāазым үүренмää, айол. Душмеер үфкени дōрт дүүмейä бааламаа...

Шонту. /Бурэр дудааны./ Да бән усулланайым мы?

Арадин. Е иижä башка түрлү е, ба?

Шонту. Гиидирежэklar сана бир ески гōлмек. да буна да

сөрәжәкләр: “Нечин”?. Жәндем олсуннар орадан...

Арадин. Бән кесилдим сендән, кагыладым бу кызынныкта, бооз бакарым. /Гидер крана, ичер биркач йудум су, чок вақыт йыкээр елдерини хем гүүсүнү, сапсын савашәр пакламаа Жаныны динд исләә дуйгудан, да дөнер./

Шонту. Оса гидийим Наркисә ми? Онда кийат вар. О истесин, вар нижә буйурсун, кимә истәәрсә. О вар нижә буйурсун кәр Гүнләә да...

Арадин. Доору, вар нижә. Бән да билерим, о вар нижә буйурсун уз заабидә да, ама те буйурамээр... Бракалым буну. Бу - башка тема. Бән шинди сбеерим башка иш, ону, ани о да тутунмайжәк сана йазмаа кийады, зәрә сенин аалашман - ахмаклык. /Сагәр колуну./ Таа сора да, нәбаарсан, йан, ама сора дайан кеңдинә...

Шонту. Узлук хем доорулук ләйзым олсун...

Арадин. Отур гөгүнә, дебештирмә кеңдини, ба. Тепинмә, ба. Бу - бир теринелик. Адама вар нижә дейәсин: “Заман хайыр олсун”, да о аннасын башка түрлү...

Шонту. Бән да булдум кимә данышмаа... О дургудәр, бу дургудәр... Гелин кирли пачаврайлан дүүйежеймиш азыма, ки сусыйым...

Арадин. Сайыләр, быктырдын... Бу - те о дамна, ангысы таштырәр казанда суйу...

Шонту. Калмышык чинненмәә, да окардар... Ах, ах, ах. Адам билсә нередә дүшежәк, саман дөшейжәк орайы...

Арадин. Дур да бак, да шаш да кал!.. Нашей сән тажыйын едерсин, ба? Ким сени чиннесер? Сенин йанмыш ишин. Сана деерләр, йаша раат. Адам нижә кулланарса кеңдини, өлә онун йашамасы да...

Шонту канаатсыз, кыпышык гөзләрлән бакәр бир тарафа, калкәр да йолланәр гитмәә.

Арадин. Йа! Йа! о бакышы генә доорудулу долашыклаа...

Сцена капанәр.

1986, майың 17 - 19.

ДУМАН АРАСЫНДАН

Персонажлар

Йордаки Арсени.

Стас, Йордакинин оолу.

Гамай Пахом.

Милана, Гамайын карысы.

Варчи, Гамайын кызы.

Божу.

Штык-юнкер, ески жандар шефы аксельбантлан.

Ески аскержи. Онуи суратында гөрүнөрлөр барут каралары.

Общиналылар.

Гамайын еви. Капунун өнүндө дурэрлар хем отурэрлар **общиналылар** Милана лафедеер оннарлан. Аула гирерлөр Йордаки хем Стас.

Йордаки. /Гөстөрер Стаса еви./ Бу диил Константинополь мабеди, ама бак... Бурада топланэр оннарын общинасы.

Гелерлөр таа общиналылар. Гелер **Ески аскержи**. Гелер бир **ихтиарка**.

Милана. /Ихтиаркайа./ Отурун. Нижа ештишиниз?

Ихтиарка. Те бу бастон бени гетирди.

Милана. /Ески аскержийа./ Отурун.

Ихтиарка отурэр. Гелерлөр таа общиналылар. **Ески аскержи** сыкэр дирсеклерини йаннарына, ки гечсин ба бири, ба өбүрү. Бираз бакынып, о да отурэр. Тездө гелер **Штык-юнкер**. **Ески аскержи** фырлээр ериндән да узанэр уз дурмакта, урдурэр бири бириня өкчелеринирини, селәмнеер **Штык-юнкерын** аксельбантыны, койарак ики пармааны шапкасынын козороона.

Ески аскержи. Саалыныыз олсун. үүсеклининиз, ефенди Штык-юнкер.

Штык-юнкер. Диил лаязым бана ескийжа селәм чакмаа.

Ески аскержи. /Геня урдурэр өкчелерини бири бириня./ Кайр өлө, сизин үүсеклининиз.

Штык-юнкер. Диил лаязым, карданш. Биз шинди денкиз...

Йордаки. /Стаса./ Йа бак, денк олмуш!.. Ачан шиндэн сора делерамеер, “кардаш” олэр. Бетвалы жыллат!.. /Йаклашэр Миланайа./ Гамай евдä ми?

Милана. Пахом му? Евдä.

Милана гирер ичери. Чыкэр **Гамай**.

Йордаки. Заман хайыр олсун. Сиздä бүүн нашей генä ола жэк?

Гамай. Бүүнкү топлантыда кабледилежеклар общинайа ени азалар.

Йордаки. Сиз кими оларса мы кабледерсиниз?

Гамай. Биз кимсеи геер урмээрыз.

Йордаки. Йаптын мы бана күрежик?

Гамай. Йаптым. Гел, верийим.

Гамай гирер ичери. **Йордаки** дурэр ешикта. **Гамай** узадэр күрежи, сора чыкэр. **Йордаки** сииредер күрежи.

Гамай. Беенерсин ми?

Йордаки. /Шакалы./ Наба жан, беенмейш та?..

Гамай. Хазыр одештик... Бааре сөндэн куртулуйым...

Йордаки. /Бакэр ичери./ Сән ми йаздын шишелердä о типарлы буквалары?

Гамай. Бән. Не, сән санардын, сааде сән ми бежерерсин?

Йордаки. Йа, “Ионика” да вар. Ким чалэр онда?

Гамай. Оолум. Те орада да хор чалэр...

Гелер Милана.

Милана. Нәбэрсыныз? Нәбэр Лида? Ушаклар саа-селем ми?

Йордаки. Шиндилик аалашмээрыз.

Гамай. О - кайыш адам, аннамээр, не о ислäй, не наафила.

Милана. /Чекилер бир тарафа./ Йа гел бурайы, бе Пахом.

Гамай. /Гөстерер Йордакийи./ Бракыйым бән буну, зерä делик беним кафам онуннан...

Милана хем Гамай гидерлär ичери.

Йордаки. /Стаса./ Нижä - оннар, а? Сансын кланетлän чыртма жывырдээрлар... Оннарын кызы Варчи да блäй...

Стас. Йа бән гидейим, лафедейим онуннан. /Гидер, сииредер, нижä Варчи ишлеер, герäй гиби фисирдешер онуннан, сора дөнер./ О евленärмиш ашырыйа, бир община азасына. /Тутуштурэр бир цыгара./

Йордаки. Е, о белди, ани о гитмейжэк “дүннеелий”.

Йордаки бакэр геери да гөрер масанын башында отурад **Божуйу**, ангысынын онунда йатэрлар журнал хем гөзлүкләр. **Божу** отурэр, сафра бенизли, гергин.

Божу. Сиз нашей лафедерсиниз бизим ичин? Сиз не, буна каршыйсыныз мы?

Йордаки. /Дөнер Божуйа доору./ Нашейа каршы?

Божу. Бизим общинаа “Думанны хаберләр”, онун идеальна.

Йордаки. Несой онун “идеалы” е?

Пауза.

Божу. Ехе, о не...

Йордаки. Уйдурма буннар.

Пауза.

Божу. Нелар олэрлар, айол...

Йордаки. Нереди, ба? Хеп булгурлээрсыныз бирәр йалан... /Стаса./ Тутэрсын мы аклында “Уч шалвери”? Те бу те - оннар.... /Божуйа./ Пырка кайбетмиш ашырыда карысыны да геленә-геченә сорармын: “Гөрмединиз ми пемба фистаннан, маави ширитлән бир инсапы? Ама ики да кырмызы йанаа вар!...” /Стаса йакэр таа бир цыгара. Йордаки даргын бакэр Божуйа./ Сән йода геләр бишей сола хем реал ишлерә апеллә. Дейжейиз, бән мутлак билерим, ани бу -таван, бу - дувар, те о - читен, те о - чувал. Сән са не ичин лафедерсин? Бири чыкарэр бир лыкырты, да билер, ани ким-са капажэк, гөтүрежэк ону... Нейа бана sizin ужуз моральныз? Нечин бән капайым кендими дарлаа? Капанжы савашэр кырмаа пенчеренин кафесини, ки чыкмаа сербестляа, сиз са зындана чаарэсыныз... /Стаса чыкарэр да тутуштурэр таа бир цыгара. Йордаки таа йымышак бакэр Божуйа./ Гык-мык, бишей деймеерсин?

Божу. /Гөстерер журнала./ О биткисиви ачмады...

Йордаки. /Стаса./ Сән билмеерсин ми, пайаны кайбелерлар benim цыгараларым, ба? /Божуйа./ Сән конкрет лафетсәйә, ба...

Божу. /Есенмиш дурушунда./ Буннар не вар, ехе!...

Стас гүлөр.

Йордаки. /Бакэр маса үстүндä гөзлүүн шишесиндä кыврылар лафа “Думанны...” Ха-ха-ха!.. Нашей оннар вар е, ба?.. Мистика... /Пауза./ Хербир синяй бензäär лекä учмээр, айол... Буниар хепси-темтеклемäk...

Чыкэр Гамай.

Гамай. Гелди лидер, шинди чекележек топланты.

Йордаки. Е, биз гиделим, енгел етмейтим сизä.

Йордаки хем **Стас** гидерлär. Обциналылар гидерлär ичери.

Ески аскерэси. /Сиделлейрäk капуйа доору./ Нижä арман вакидында бизä гелди жөнк, биртаа хепси текер-мекер олду... Сора да сенин инсаннарын кач керä түфек дайадылар беним кафама... /Онун кашаланэрлар аяаклары да о дүшер. Ону калдырэрлар./

Штык-юнкер. /Диил инандырыжы./ Унут, унут оннары.

Ески аскерэси. Унудамээрым, унудамээрым.

Штык-юнкер. /Диил натурал сеслän, фалс нотада./ Унут, унут, шинди биз денкиз сениннän... /Саванэр чөкмää, ки алчакландырмаа кендини./ Шинди биз денкиз, шинди биз денкиз...

Бу өтер бербат, титси, иирендирижи.

Сцена капанэр.

1986. майск 23 - 25.

ЕСКИ ЕВИН ДАРСЫКЛЫЫ

Персонажлар

Сыкылы Исай Филимонович, 43 йашында.

Варвара Тихоновна, Сыкылынын анасы, 72 йашында.

Филимон Мартынович, Сыкылынын бобасы, 76 йашында.

Диил бүүк, аач дирекли чифтчи евин онү. Сачак алтында, долмада, дурэр бир масажык, долу түрлү кулланылажэк ишлэрлән. Ичердән чыкэрлар **Исай, Варвара Тихоновна, Филимон Мартынович** да дурэрлар масанын йанында.

Варвара Тихоновна. Чоктан гелмеерсин, бесей! “Озледин е сви?.. Сән не, мума мы бакэрсын? Ики йыл геери сүүндүйдүләр шафклар, да озамандан масанын үстүндә хеп тутэрыз муму хем сырниклери. Електриккяр ел урдулар, ани шансора хепси каави олажэк, ама беким генә сүүнежкляр, да... ко колайда булунсуннар... /Доорудэр пачкайы хем муму./

Исай олэр дүшүнжekli, гирер ичери да чыкэр колтуунда бир тестә кийатлан хем калын патрет альбомуннан.

Варвара Тихоновна. Не, истеерсин сириетмәә ми? Нәйнда отуражан?

Исай. Ге бурада, аулжуун йанында..

Варвара Тихоновна. Дур, бән дартыйм биаз чемберими. Кара чембер чекер шафкы, да ажыйэр кафам.

Исай инер долмадан, отурэр чимен үстүнә да чекедер актармаа кийатларын бирини.

Варвара Тихоновна. Ердә олмаз отурмаа, нем. /Гидер, гетирер бир пала, калдырэр Исайы, дөшедер палайы. Исай отурэр пала үстүнә./ Бөлә да сана четин олажэк.

Исай. Динл четин. Бөлә артык пеләә.

Варвара Тихоновна. Е, беким йан тележән, дирсениә четин олажэк./ Гидер, гетирер ики йастык./ Те бунун үстүнә отур, бунун үстүнә да кой дирсени. /Генә калдырэр Исайы, ерлештирер йастыклары. Исай отурэр йастык үстүнә./

Ишидилер кескин кеди баармасы.

Варвара Тихоновна. Дадунун да хеп кедийлән вар иши. Геня кыстырды ону. Хем ояа алэр айааны да... Екмек ийяркеня, ба кашыы елиндан дүшүрер, ба екмйя, ба филжаны... Бүтүн гежя пысыр-пысыр сөленер... Йа, дур, бан котойа верейим екмек оса. "Жау-жау-жау, жау-жау-жау", - бүтүн гежя хич сусмээр. Букадар кушку! Букадар кушку!.. /Гидерак./ Оф, те бу айак бени долаштырэр... Йаннарым да ажыйэрлар, сансын йатмышым йумаклар үстүндя...

Варвара Тихоновна гечер евин башына. Орадан ишидилер пали мизлемеси. Геня кеди бааррэр. Долмадан инер **Филимон Мартынович**, отурэр бир тарафта бир күтмек үстүндя. Дөнер **Варвара Тихоновна**, отурэр **Исайын** йанында, пала үстүня, бакэр **Исайын** елиндя кийада.

Варвара Тихоновна. Бу онун ичиндя - кашинлар йапражыы, нышан коймушум Влахуцанын стихына, ки хызлы-хызлыя булмаа. Дур, бакайым, ардында бишей йазмамышым мы.

Исай бакэр кийадын битки йапракларыны, койэр ону бир тарафа, алэр альбому, дөнер **Варвара Тихоновнайя** йаныннан, ки йалныз сииретмйя патретлери.

Варвара Тихоновна. Ха саклама, саклама, билерим, кими истеерсин гөрмйя. /Бакэр альбомун ичиня./ Бу - гелин Стифана. Бан дайма сииредерим ону. О бизя не паалыйды!.. Сян жанына печат койдуйдун е? Алле, дарсыйэрын сян да онун ардына?.. /Исай актарэр йапраа./ Те страховка докуменди, алтмыш докудан... Шинди өлймеериз. Ихтиярыв инансора... Йа, бу несой кийтчык? Те йазмышым... онүчүндя гитмишим больницайа. Ирми алтысына каршы йаамыш йаамур, боранна... Йа, өбүр йапракларда нашей вар? Те геня Стифанканын патреди. Биз ону хеп анэрыв. Стифанка, Стифанка, не гозеллик варды сендя!.. Бан ону беснйрдим, зеря о пек ислйя ушакты. Не гозал ойнаарды! Дүүнүнүзля ойнадыйды... Те бу кийатчыклар таа отеейылкы... ани гитмишик ренгеня. Сорарсалар - те... Йа, бу булгаркалар таа чойу сары чемберлән... Бан северим, ачан инсап гиннер кенди портусунда... Те - он рубля. Ламбушка Колинин карысы гетирдийди... Бу - моркува тоомунун

торбажыны коймуңум бурайы. Бән геләрдим, билмеерим нердән. Домна деер, Варвара булұ, несой тоомнар вар сендә? Деерим, вар, гел верейим. Бән екмеерим, зерә беним катым ажайыр оннардан. Йә, бу да несой-са квитанция. Чоктанкы... Те генә Стифанканын патреглери... Те, о казэр башчайы... Аларды елимдән казмайы, брак, дейәрди, маму, бән казаям. Сабаалән дейәрдим она, калмасана өлә еркен, Стифанка. Е, дейәрди, ишә геч калмайым. Те, о баа бозэр... Бән ону пек севәрдим. Ама диилмиш кысмет. Гитти о, гитти... Сән хеп сөләрдин, сөләрдин онун йантыклары нчин, да те даһанмады, гитти... Йа те бу нашей? Генә - квитанция. Өденәрдик... Биз борчлу калмаздык... Бурада генә - Стифанканыш үзчези. Оф, оф, оф хем генә оф. Не инсанды! Не инсанды! Оннар, санки, хеп Чокракта мы йашэрлар? Хич булушамадым биртаа онуннан...

Филимон Мартинович. Былдыр дүшүмә гирди, сансын бән гөрерим ону...

Варвара Тихоновна. Нечин дүшүнә, бе? Сән сөләрдин, ани хализдән гөрмүшүн ону е? Гидейдим, беким танийжәйдым ону, о да бени танийжәйды... Йа те бурада нашей йазылы? “Божек илажы”... Е бу нашей? “Гарангия”. Не иш ичин о гарангия? Те “Кова-левская”. О варды бир журналда да. Шинди билмеерим, нәйнда о... Буннар да ким бурада? Отурмушлар, ийерләр... Херкези, нижә она йакинэр... Аха, те бу, ани арада отурэр, хоруда нара топларды. Сора о гитти нәаны-са туз чыкармаа... Йа буна еннери сувалы, сансын гүрешежәк... Те, аарамазкана, булдум кенди патредими да. Чичеклән ешимдә... Гөзәл, алажа лаалелерим варды, ама токлулар чиннедиләр сора оннары. Дәәрдим тәтүна, капама оннары бурайы, бе, ама сесемәзди. Йа бак... Йаз гухнеси, -фарфири йыкэрлар... Инсаныш бир кызы йоккан, пек прост... Йа, бу нашей? “Фта-ла-зол”, “Левомитин”, “Энте-ро-септин”, Нәаны оннары коймаа, да кайбелмесиннәр?.. Бу - Евгения Степановнадан кийат. Гүзүн гиттийдим она... Бу нашей е онда? “Т” му? Е бу нашей? “Зи-он” му, “дивизион” му? Онун йазылары хеп бурулардылар, хеп бурулардылар, таа о башлайышжа йазамамаа... Йа вер карандашчыы, доорудайым те о буквайы... Бу - “К” му? Бән “К” букваларындан танийэрим онун кийатларыны. Те бурасы үүсек, бурасыны са йә нижә йапмыш! Ачан гелер кийат, деерим, те, буква “К” - онун... Е бу нашей? “Ос-

ман-ского гнёта”... Топлээрэм хөпсини... Те - анализ канымдан. Те -консультацияа йолладыйдылар... Йа, не аарэр бу газета парчасы бурада? Хөп коймуштурум бән ону бурайы бир иш ичин... Те - тэгүнун патреди. Бак, нижә диншилер адам!.. Йа, несой справка бу? Аа, Бу - пашпорт ериня. Буну вердийдиләр, ачан бән гидежейдим Колибаша. Биз, деерим, онсуз да динлиз шинигон. Не, гөрүнмеер ми, кимиз биз? Вар адам, актарэр орталыклары, она пашпорт лйайзым. Бизә са нейә - о? Те геня тэгүн... Сыкэр о кайышы белинә. сыкэр! Сора да ики кат олэр... Йа те бу не уз чыкмыш!.. Те геня - Стифанка. Ах, булушсам онуннан, сөлейим она не сарпты о!.. Хөп коруйэрэм онун патретлерини. Бән ону унутмайжам... Да сенин хич ми йолун дүшмеди Чокраа? Тэгүн гөрмүш ону бир керә... Нижә исләәди! Нижә исләәди!.. Сора, ачан биз бу еви йаптыйдык, оннар гечмишләр бурадан, да о дйәрмиш: “Бән те о евжеезде йашадым” ... Ехе-хе, унутмайжэз биз ону!.. Хич саклама суратыны. Билерим, ани сән да унудамайжән ону хич бир керә!..

Филимон Мартынович. Бу - буук иш!..

Варвара Тихоновна. Те о да дурэр, дурэр, да хөп онун ичин офлээр... Не инсанды о, не инсанды!.. Бөким өлә да гечөжөк йашамам, да бән шансора ону хич бир керә гөрмейжәм... Ах, Стифанка, Стифанка!.. Дарсык калды евимиз сенсиз, Стифанка!.. / Сувазлээр патреди да бакэр, бакэр она./

Сцена капанэр.

1986. майк 27 - 28

УСТА ХАТЫРЫННАН

Персонажлар.

Филофей Парфенович Мыхли

Колиш Сава, кендиүүренмиш тафта устасы.

Мыхлинин еви. Бүүк одада дурэр долап, ангысында сырасыз дурэрлар кийатлар, түрлү сувенирлар, аваданнар; маса долу хеп о сой ишләрлән; биркач скемнә, бир кырык диван. **Мыхли** чекер ичери **Колиши**.

Мыхли. Гир, ба, гир, ба. Те - о. Дгөстерер дивана./ Йалварэрым сени, дүз ону.

Колиш. Сән не е, ба?

Мыхли. Ее, бән... Сән бежсерсин...

Колиш. /Бакэр диваны./ Кәр шинди ми?

Мыхли. Шинди.

Колиш. Не өлә?..

Мыхли. Бундан пек бән шинди истәмеерим бишей.

Колиш. Гөгүр ону чатраа, ба...

Мыхли. Аха, гөгүрежәм... О дүзүлсүн, не олажәк, ехе!.. Тутун, ба, тутун да дүз ону, ба Колишчик, айолжук. /Сувазлээр Колиши./

Колиш. Йа нижа балбалланэр беним йанымда.

Мыхли. Сән вар мы ишитгийн, диләнжи чиркин түркү чалсын?..
Хади дүз, ба.

Колиш. Сән нечин асынтыяа верерсин кендини е? Сенин да елиндән гелер.

Мыхли. Гелер таш көкү.

Колиш. Бән да хеп сенжилән бир устайым.

Мыхли. Не сән? Бән өтөөгүн саваштым йапмаа бир казайжак, да те бөлә бир дил чыкардым... Бу бана дейни зоор иш.

Колиш. Иш ми о, йанында да йатсан, хеп зоор...

Мыхли. Зоор ойуну бозэр... Сән устайсын, ба, йалварэрым сени, дүз ону. Сән бежериксин, сана хеп олсун урмаа бишейә, траклатмаа...

Колиш. Дурма, дурма, чекет.

Мыхли гидер, гетирер бычкы, чекич, кесер, ләц, тафта, енсер.

Колиш. Йа бак, сән не мукайет адамсын! Хепси тертиллерин да

вар!..

Мыхли. Хади, ба...

Колиш. Е, хади... /Чыкарэр диванын кырык пайыны, гөстөрер Мыхлийя. йаклашсын дивана, иплесин./

Мыхли өлчер, кесер ләцтан бир парча хем бакэр **Колишя**.

Колиш. /Басарак ләцтын өбүр башына, ки о ойнамасын./ Илерля, илерля.

Мыхли геня алэр өлчү диванын кырык башындан, кесер таа бир парча ләц, геня бакэр **Колишя**.

Колиш. Бак ишиня, бак ишиня.

Мыхли алэр калан өлчүлери да парчалээр бүтүннә ләцы.

Колиш. Төлә те, ишля, ишля...

Мыхли какэр дивана ләц кесимнерини, алэр өлчү парчалээр тафтайы.

Колиш. Те, мыш-мыш, мыш-мыш, ишлээр...

Мыхли. Е, сян таа чалымныйсын... /Чекедер какмаа диванын башына тафталары./

Колиш. Төлә те, төлә те...

Мыхли илерлеер ишлемяя.

Колиш. Сян некадар бунун ичин идин benim кафамы, да те, кендин йапэрсэн...

Мыхли. Ах, брак, ба...

Колиш алэр кесери да какэр дивана тафта парчаларынын бирини.

Мыхли. /Ишлейрак, бакэр Колишин едлериня./ Йа сян не кыйак ишлээрсин!. Ех, не мутлу жан, ким бежерер. Финляндияда вармыш ад "Усталардан уста"... Бян са - кимим?

Колиш. /Гүлер./ О вар өлеси, теля баарэр: "Хади бурул, ба бызаа!", енсери баарэр: "Хади гиб, ба кечи!"... Сян са хавезсин, башка адамсын...

Мыхли. Бян йымышак табеетли айледя бүүдүм. Бян директорлууму да кулланэрым сакынмаклян. Ачан гелер бир делегация, бян кендими койэрым завхоз...

Иш битер.

Мыхли. Хазыр.

Колиш. Гөрөрсин ми? Те кендин йаптың.

Мыхли. /Бакэр дивана, севинер, сора узадэр Колишя пара./ На.

Колиш. Нашей?

Мыхли. Онбеш рубля.

Колиш. Сян не? Нечин?

Мыхли. Ал, ал...

Колиш. Сян гүлмää ми бени алэрсьн? Оса денеерсин ми бени?

Мыхли. Ал, дээрим сана. /Сокэр паралары Колишин елинä./

Колиш. /Сайэр паралары./ Сян кендин дүздүн ону е ба...

Мыхли. Бән ону дүзмей жейдим, айол... Бән бракажэйдим ону алдаа ууруна, кырылсьн биткийä дак...

Колиш. Бән шиндән сора басмайжам сенин капуна...

Колиш савашэр геери вермää паралары. Чекедерлар дартышмаа, чевирерäk паралары бири биринä. **Мыхли** битки биткийä салверер оннары Колишин койнусуна. **Колиш** аарээр оннары кенди рубаларынын ичиндä. Онун үстүнкү рубалары кыврашэрлар, гөлмää чыкэр доннарындан. Битки биткийä о булэр паралары.

Колиш. Ал бааре биразыны геери. Бурада чок, ба.

Мыхли. Ко чок олсун. Бән херкерä үстä верерим. Беним бобам онбеш таушам дериси верәрди, ки бир калпак диксиннär она... Специалистин ишини лääзым паалы тутмаа... Бән бөлä ишлерä дейни сааде сени чааражам...

Колиш. Бир мааленин вармыш бир пек сайгыды, заплы фикирли адамы. Ону бля беенärмиш бүтүннä маалä, ки инанармыш, ани о адам достойник векил олмаа. "Гележек гүн, да гележеклар, чааражэклар ону евиндән векил олмаа", -дүшүнärмишлар о маалелилär. Ама йыллар гечärмишлär йыллар ардына, бу сайгыды адамы са кимсей гелмäзмиш чаармаа. Векил олмаа хеп булунармышлар башкалары... Те бөлä сян да бени сайэрсьн сарп уста, бана са кимсей бишей сьмарламээр.

Колиш койэр паралары кийат долабына. **Мыхли** алэр оннары да генä верер **Колишя**.

Мыхли. /Йатэр дивана да атэр колларыны онун бүтүннэ геништиннэ./ Бөлэ ислэймиш, ба! /Йоклээр диванын түрдү ерлерини./ Йа нашей одду! /Калкэр дивандан./ Бән өлө шүкүрүм сана, өлө шүкүрүм, ани йок нижэ аннадыйым!..

Колиш. /Доорударак рубаларыны./ Брак, ба. Бән буундан буйаны хич бир керэ гелмейжам сана.

Мыхли. /Калдырэр, саурдэр Колиши, гөстерер дивана / Бак, нашей одду, ба! Бән раатлык дуйайым шиндэн сора! Бән раатлак дуйайым!..

Сцена капанэр.

1986 ийлык 2 - 5.

ЗАРЗАВАТЧЫЙКА

Персонажлар

Колчу Натка, зарзаватчыйка.

Биаз тараклы кары.

Алажа гөлмекли адам.

Жилеткалы адам.

Адам, елиндә-вентилятор.

Ериф.

Кызчааз.

Панайырда инсаннар.

Калаба панайыр. Стойкаларын биринин ардында дурэр Натка, сатэр зарзават, кокулуклар, тоом.

Натка. Буйурун, алын. Не исләә зарзаватчыклар! Бакын, хич бир чүрүжәә да, хич бир езнижәә йок.

Түрлү инсаннар.

- *Кача кизасы?*

- *Кача тестеси?*

- *Паалы.*

- *Пек паалы.*

- *Чок истеерсин.*

Натка. Аман, айол, паалыймыш. Нереси оннарын паалы? Йа бакын, несой оннар...

Стойканын йанына гечерләр Биаз тараклы кары хем Алажа гөлмекли адам.

Алажа гөлмекли адам. Пек паалы. Тамахланэрсыныз. Цара үзү татлы...

Натка. Бүүк лаф сөлеерсин, айол. Сән санэрсин, бән зенгиннеерим ми буннардан? Биркач гүмүш харчлык ичин олсун дейни оса... Йаптырдык бир казмажык, алдык бир пудужак, борчландык... Адамым биркач читен өрдү, оннары саттык, Чадыра бир дамна йапаа вердик, ондап биркач гүмүш алдык... Оннары елә алынжа, тертипдейинжә, не тутэр, ехе! Некадар бән диз чүрүттүм, некадар кафамы урдум!.. Кач керә таван азындан дүштүм!

Алажа гөлмекли адам гидер. Биаз тараклы кары йоклээр зарзаватлары, кайыллы саллээр кафасыны.

Натка. Вар бир сүрү унаам... Донка олду Касымда, Илишка - коладаларда, сора дуудулар Анка хем Өргн... Бир ел басымы ержесздн савапсрсын хепсини оннары беслемдд... Биз ушаклары да, завалылары, күчүктн ишлемдд койорыз... Бнн казмайлан йапсрым вада. Оолжаазым бакэр тенжередд ики кила арпайжаа да мизлеер: “Бурада кач арпайжык вар!.. Бир, ики, үч, дөрт... Незаман бнн оннары сайыдан гечирежам?..” “Снн сайма оннары, чожужаам, сааде хепсини кой вадага бирр бирр”, - деерим бнн... Бурада са пазарлык да дүүйерлр... Бу диил паалы, айол... Гелди март. Куйтулукларда, балабан тоначларын үстгериנדд, башлэр еримдд каар, биртаа дурмак хич йок. Йазын тер вакыдында, дерин сойулэр. Ишлеерсин, ишлеерсин, гирерсин мазага сериннемдд да гелд гидерсин ишлемдд. Билселр, нижд оннары бүүдерлр, айол, паалы мы дейжеклр?..

Бииз тараклы кары. Өлө.

Гечер илери жилеткалы адам. Бииз тараклы кары гидер.

Жилеткалы адам. Сиз илин йашсрыныз, домуз тутсрыныз, фиданнарыныз тауклан долу, чимиргез йапсрыныз, те буннары сатсрыныз...

Натка. Имдд са, имдд, имемдд са, имемдд... Кимин аннамасы вар, о бөлө лафетмеер. Биздд фершул хеп алэр бендн зарзават, деер: “Не ислдд оннар!..” Оннардан гивеч да олэр, каллд да. Кыйэр бир башчааз лаана, биркач суван, биркач патлажанжык, койэр бир кысымжык ниринч... Адам ийер, айол. Фаркулицайы гөтүрер аазына галстууннан билдд...

Жилеткалы адам. Ики рублд - чок. Не вар бу пускедд?

Натка. Не вар бу пускедд ми? Ехе-хе, ону бүүдүпжд. Те о кок чыкмышты те онун йанында. Те бу кокчезлр икинжн карыктайдылар. Те о кокчддз үүсектдиди, да су кайарды ондан бир тарафа. Йаштым она да бир куйужук...

Жилеткалы адам гидер. Гелер адам, елиндд - вентилятор.

Адам. елиндд - вентилятор. Кача бибер?

Натка. Уч рублейд.

Адам. елиндд - вентилятор. Паалыжа бираз... Некадар чыкажжк те бу йывында?

Натка. Чеки сөлейжжк.

Адам, елиндä - вентилятор. Хади вер бир кила.

Натка чекер.

Адам, елиндä - вентилятор. Кой таа биркач, кой.

Натка. /Койэр таа үч бибер./ Таа бүүк берекет олсун, да тепелемә койаҗэйз. /Койэр таа биркач бибер./ Хади, на таа... Паалыймыш... Олэр курак - сааде чат-пат чыкэрлар, ләйзым евидан екмәй, йысламаа. Бир хобана топлээрыз су, сора пьнардан да ташыйэрыз... Сора гелер бир боран, хепсини веран-перан едер, ләйзым доорутмаа, дайак коймаа оннара...

Адам, елиндä-вентилятор, гидер. Гелер бир ериф, семичка ийерәк. Онун дудаклары үклү семичка капчыыннан.

Ериф. /Гөстерер праса тестесинә./ Кача?

Натка. Ики рублейә.

Ериф. Паалы.

Натка. Гена "паалы"! Оннар зор бүүдүлөрләр, бе, бакым истеерләр... Крыстоф гечгийди, Касьма калдыйды кырк гүн. Васи - колтуумда, гитгим башчаа, клапа олдум... Чөкерим, динненерим, чөкерим, диштенерим... Фытам хеп директә баалы, йаш... Паалыймыш... Хади, на бирбучук рублейә...

Ериф. Бу труп тоомнарынны насыл екмәй?

Натка. Те бөлә. Илкин казэрсын о ери дерин, ки кесилсинәр отларын көклери да тез чыкмасыннар, сора тырмыклээрсын да төлө екерсин... Йа гит, гетир бир казан топрак, да бан гөстереҗам сана...

Ериф. Ха брак, бу дивл ләйзым бана.

Ериф гидер.

Натка. Горерсин ми? Паалыймыш...

Гелер бир кызчааз.

Кызчааз. Патлаҗаннар кача?

Натка. Үч рублә киласы. Не, бу да мы чок? Биз оннар ичин ишлеериз докуз терәдәк, мари, кап-кара олэрыз. Аушамнан гүн йоллээр евә. Адамымын пачаларындан силкзнер топрак... Сабаа каршы чыкэрым. Кырмызы ай гөрүнер сүтүргелерин арасындан. Те бөлә йапэрым йаш шамардан сурагыма да генә чекедерим ишлемәй. Йөк кендини корумак, айол. Ек, бүүт, пакла оннары... Е

некадар аарлык калдырмак!.. Күүдән чыкарынжа оннары, сора демир вокзалында зетленерсин... Йа, кептарымын алажалары силкиндиляр... Нечин benim бу омузумда кофтам йыртък? Хеп онда ук ташыйэрым, онун ичин, Таа паалы да гөрүнэр... Йа бак, кестим айаамы, кылыч оту койдум она, сора башка ишлэр. Хамутламайа алдым иши да боздум кендими. Benim вар докуз диагнозум шансора... Хади ал, ики рублейй вережам. Бак, нижа таазя, йыканмыш оннар... Оннарда вар дири витамин... Оннар диил паалы, айол, Сиз билсениз, оннарын заамеди нашей!..

Сцена капанэр.

1986. шекел 8 - 9.

ДӨНЕМЕЧЛӘР

Персонажлар

Никодим Тарасович Алепа, йашлы үйрениш, тотекаларын материал культураны ичин монография йазэр.

Ольга Петровна Димүш-Камбузова, Алепанын лелүсу, 81 йашында.

Евгений Баласа, практикант-литографияллы. Кыз.

БИРИНЖИ ПЕРДА

Алепанын еви. Диил бүүк оданын дуварларында асылы тотекаларын архитектурасынын хем халк йаратмасынын патретлери. Оданын саа хем сол тарафларында вар бирәр капу. Саа тарафта капудан гөрүнерләр кухнә тертиптери. Сол тарафта капудан гөрүнер бир казан ичинда лавра, башка ешиллик. Отер фон музыкасы. Маса башында ишлеер зетли, гөстериксиз гимни **Алепа**. Гирер **Баласа** чалар транзисторлан. Фон музыкасы сусэр.

Баласа. /Капээр транзистору./ Заман хайыр олсун.

Алепа. /Диил бирдән./ Хайыр олсун.

Алепа койэр **Баласанын** өнүнә бир йазылы йапрак да гөстерер она пармааннан.

Баласа. /Паасызлайжы бакэр йапрак, дүшүнерәк нейә-сә хошлуя, кендининә./ Бән алдым кулаклык.

Алепа дөнер скемнә үстүндә, отурэр, бир айааны бүкүп кенди алтына, өбүрүнү са койуп, диздән бүкүлү, дикинә, кенди өнүнә, даيانэр она гүүсүннән да йазэр.

Баласа. /Кенди-кендинә./ Бу позада о гени интересли! Йа бак сән! Сансын хич диил о Алепа. Бән са шиндән сора истәрдим литографияма дейни аарамаз башка герой...

Алепа чизер айкыры-буйкуру биркач йазылы
йапраа, чекедер далгаланмаа, йаннээр скемнедән,
ууэр кенди зүлүфлерини, кашыйэр колтуунун
алтыны.

Баласа. /Кенди-кендиня./ Йок, бу Алепа диил үүсек категорияда
үүренмиш. Орта бир йыртылан. Савашэр о, ама бошуна...

Кухнедән чыкэр **Ольга Петровна** бир ойнар аркалы
скемнейлән еллериндә.

Баласа. Не, булү, хеп ерлешерсин снн ериндә ми?

Ольга Петровна. /Гөстөрер кафасыннан скемнейя./ Жаным
айкыйэр сыбытмаа ону... Ики ай геери билмәздим, ани бурасы
хептән чекежек бени... Гөтүрейим ону дамжааза... /Чыкэр
дышары./

Баласа. /Оун ардына, кенди кендиня./ Онсуз бурада олажэк
хептән дарсыклы...

Алепа доорулэр, койэр колларыны дизлериня
аулламайа да дүшүнэр.

Баласа. /Шашмаклы бакэр она, лафедер кенди кендиня./ Геня
о интересли гөрүнэр. Нашей олэр бүүн?! Йа нашей! Бу позада вар
не-са ууух! /Бакэр Алепайа түрлү гарафлардан./ О - гениал. О дүн
лафетти да, сансын, таа интересли... /Бакэр Алепанын суратына./
Ону төлә инжежик сарэр... Да, о аариф адам. Ачан о бана аалемин
йанында бакэр, сансын беним да паайым кыкэр... Да, да, о өнемли
бир киши. Неләр о йарадэр! Оун чок ишлери да таа үзә
чыкмадылар... Саклы коор!.. Вар мы нижя адамын хер бир
карышыны биласин?... Алле, бән ондан лаязым йапыйм кенди
лиграфиямы.

Баласа бакэр саадына, дишер рубаларыны. Гирер
Ольга Петровна.

Ольга Петровна. /Баласайа./ Не донанэрсын? Парка мы
идежән?

Баласа. /Йапэр ушак суратыны./ Та-ман өлә.

Алепа чыкэр дышары да капэр кенди ардына
капуйу. Бир минуттан сора ишидилер капуйа
урмак.

Баласа. /Ачэр капуйу, бакэр дышары./ Гир.

Гирер кыз. **Баласа** битирер рубаларыны диишмää, капээр сандыы, чалэр, дөнер, йапэр түрлү ПАлар.

Ольга Петровна. /Майыл./ Атлээр, нижя артист!

Кыз хем **Баласа** гидерлär.

Ольга Петровна. /Бакынэр айнада, доорудэр сачларыны, отурэр маса башына, бакэр Алепанын йазыларына./ Вар нокта, вар соруш ньпаны... Зеетленер, зеетленер... /Калкэр да гидер кухнейä./

Гирер **Алепа**.

Алепа. Лайзым ишлемää, ишлемää, ишлемää. Ишсиз кеез - хич бишей. /Отурэр чекедер йазмаа./

Теездä дышардан ишидилер танылар кызын сеси "Кал саалыжаклан". Она жувап едер **Баласанын** сеси. "Саалыжаклан".

Гирер **Баласа**, бакэр **Алепайа**. **Алепанын** болланэрлар диник енсä дамарлары да йаннээр кафасы, сырасыз саркэрлар сачлары. Дышанындан онун хич бир аарифлик гөрүнмеер онда.

Баласа. /Кенди-кендинä, кырык үрекли./ Те бу те да вар хализдән о. Дүзарайа боозлук. Херкезин фикири - кувединä гөрä...

Гирер **Ольга Петровна** чүвеннән елиндä.

Ольга Петровна. Бу чаун некадар фырыннарда гезди... /Казыйэр чүвени бычаклан./

Баласа гүлүмсеер, Чекеттирер транзистору, гийер кулаклыы, чыкарэр ону, музыкайа гөрä чевирдер кафасыны хем елини.

Баласа. /Ольга Петровна./ Казы, казы. Йа не увертпора чыкэр!..

Музыка диишилер. **Баласа** капэр транзистору. **Ольга Петровна** бракэр казымайы.

Баласа. /Йаклашэр Ольга Петровнайа, сыкэр онун йанааны, гүлер./ Оли булү, нечин сән шымарэрсын, а? Нечин сән шымарэрсын?

Ольга Петровна. /Гүлер, бакэр Алепайа./ Сән имää таа истäмеерсин ми?

Баласа. У-тү-тү-тү! У-тү-тү-тү! Сенин гөзэл лаабын вар:
"Димуш-Камбузова"...

Ольга Петровна. /Гүлер, бакэр Аленайа./ Сән имай таа
истәмеерсин ми?

Алена. Истәмеерим.

Ольга Петровна. /Баласайа./ Е сән?

Баласа. Бән да истәмеерим.

Ольга Петровна. Алым бән кенди илажымдан оса. /Гидер
кухнейә да дөнер бир чөлмекта бүүк тикенни чичеклән. Йаклашэр
Баласайа./ Бак, нашей о. Ажы, ама файдалы. /Кесер маказлан
чичәән аһаасындан бир бүүк йапрак да демонстратив ийер ону.
ки гөстөрмәйә, ани о титсиленмеер ажыдап./ Сән санэрсын, нечин
бән етиштим сексән бирәдак? На и бир йапражык..

Баласа. Не сән?

Ольга Петровна гидер кухнейә. **Алена**, кендиннән
диил канаат, салынэр көшедә.

Баласа. /Бакэр она./ Йок, йок, о диил бүүк.. Даанык адам.
Софрандан алэр хыйар йа да труп, чекедер имай ону да унудэр, ани
онун өнүндә вар башка имеклар да. Делиш... Лайзым бракмаа
бурасыны. Йапамайжам бән ондан литография.

Гирер **Ольга Петровна**, йавашыжык адымнээр,
ойа-ойа алэр бир ипчези, ояа есаплээр, нааны
коймаа ону, гезер, бакэр, ичердә хелси ериндә ми.
Иилип-иилип, алэр ердән сыбыдылмыш
кийатчыклары да койэр **Алепанын** масасынын
үстүнә. Бираз дурэр да бакэр **Баласайа**.

Ольга Петровна. Терзи Ләнканын кожасы да исләйә. Йовчу
Настанын да, Сырбу Манинин да, ама бу Чаку Матронанын -
хелсиндән исләйә...

Баласа. /Бакэр кыврылмыш Аленайа, лафедер кенди-кендинә./
Нәбайым бән? Гечги үч афта, бән са таа буламадым, кими
ресимнемәйә. Бән пак баһарлайамайжам үүренмеми. Бурада бишей
чыкмайжәк. Гидейим бән башка ерә оса. /Топлээр ишлерини
сандынына./

Ольга Петровна. Сән пайны хазырланэрсын?

Баласа. Гелди вакыт бана гитмәйә. Саа олун конак ичин, туз-
екмек ичин. Калын саалыжактан.

Ольга Петровна. Саалыҗаклан.

Алепа. Саалыҗаклан, Евгений. Ии уур сана.

Баласа. Саа олун.

Баласа гидер. Өтер гамны фон музыкасы. **Ольга**

Петровна хем **Алепа** гидерләр дышар капусунун йанына.

Ольга Петровна. Гитти... Не шенди!..

Сцена капанэр.

ИКИНЖИ ПЕРДА

Хеп о ода, ама дуварларда асылы башка патретләр. Маса таа пек үклү кийатларлан. **Алепа** ишлеер кенди ериндә. О таа ихтияр гөстерер, башка рубайа гиимни. Өтер башка гамны фон музыкасы.

Алепа. /Калдырэр кафасыны./ Нәанда олсун Ольга Петровна? Дүнмесин бирердә?..

Гирер **Ольга Петровна**, башка рубада, таа йуфкаланмыш. Отурэр.

Ольга Петровна. Лүзгәр генә дебрешер, фиданнарда уудээрлар даллар... Йа, те о байыр бооз, сансын орада-чискин... /Бакэр Алепайа./ Зоор олмадаан, колай олмазмыш...

Ольга Петровна чыкэр дышары. **Алепа** йыртэр бир тестә йазылы йапрак да сыбыдэр көшейә, калкэр, алэр оннарын кимисини, тыкачлээр да атэр геери. Гирер **Ольга Петровна**.

Ольга Петровна. Сана кимдән-са вар кийат.

Алепа алатсыз алэр, йыртэр конверди, чыкарэр кийады да сусарак окуйэр. Ишидилер **Баласанын** сеси:

"Гүн айдын, наалы Никодим Тарасович. Сизә йазэр Евгений Баласа. О замандан, тижәй бән гиттим сиздән, гечти дөрт йыл. Бским да унуттунуз бени... Сиз, олмалы, хеп ишлеерсиниз, да

кахьрлаандырады, о чыкты бана файдалы. Некадар бѣн о заман гездим прост халлан! Да сайардым, ани бунун ичин кабаатлыйсѣныз сиз. Кач гѣн бѣн азетмедим сиздѣн, истемѣздим гѣрмѣй сизи! Кимн сефер гелѣрди кѣр кайбедийим сизи. Писыл бѣн утанзрым шинди бундан!.. Сааде сизитѣн каршылашмактан сора бѣн аннадым, иѣжѣ лѣйзым ишлемѣй Диил сааде иѣжѣ, ами некадар да.

Шинди хетси ислѣй: Бѣн севдим иш процессыны, ѣѣрендим сырадыкы олушларда тема булмаа. Прост сааде о, ани бѣн зорлуѣум алатламаа. Бѣн нек алатлѣзрым, зерѣ беним ѣашамамада вар бир наафила факт, да билмеерим, пашей ондан чыкѣжѣк. Бу алатламак нек белли нышан койѣр беним ѣаратмама. Олса, бѣн ишлерими ѣарадайым таа бѣѣк вакыт боллуунда!.. Бѣн билерим, ани сиз ѣок иѣжѣ акылѣжа гѣрѣсиниз, ки бѣн ѣарадайым илеркисиндѣн башка тѣрлѣ. Ама ишѣн, ани бу метаморфоza олу, да билин буну, билин, билин. Шинди беним ен бѣѣк истемѣм - гѣстермѣй сизѣ беним битки ирми ишими, ишлемѣй, некадар хивезим вар, хем биразар да таа зеедѣ, ки чыкмаа таа сарп хивалара, ени нѣанслара, таа иѣжѣ техникаѣа. Бу - беним ѣешнымын емири... Хаишлак селѣм бендѣн айол Ольга Петровнаѣа. Ии саалык, узун бѣмѣр, берекет - ишинизѣ хем беним аннадымлаз шѣкѣрлѣѣм. Баласа."

Ольга Петровна силер басмажыыннан кенди севинмелик ѣашларыны.

Алена. Гезинер, кемирерѣк гѣзлѣклерини./ Пек сериозлу ишлемѣк саатларында олѣр кимсейѣ билинмѣз илерлемѣк. Башкаларынын хич хабериндѣ да ѣок, не ачмалара етишер адам ен гергин ишлемектѣ.

Сцена капанѣр.

1986. шалкн 11 - 12.

ДИЙШИДМЯК

Персонажлар

Мостамол Өргү.

Арфанос, Мостамолун оолу.

Зари амуўса.

*Янчу, Урумжук, Кылышор - Мостамолун
комишулары.*

Биринџи гечяң.

Икинџи гечяң.

Мостамолун капу өнү. Мостамол хем Арфанос.

Мостамол. Ха гит, ба. Гит, сана деерим, ба. /Уузр бурнусуну,
кулаанып күпежини, кашпыйэр шамарыны./ Ых!..

Гелер Янчу.

Янчу. Не баарыш-патырты бурада?

Мостамол. Гетирмишләр сырник. Сян билерсин, не кафа
копарэрлар оннар ичин. Бу са геч. /Гөстерер Арфаноса./
Йолдээрим, гитсин. чыкартсын биркач пачка, гитмеер. Гитсәнә,
ба. Сени кийат үүреттик. Йымыртайлан тефтер сана алардык...

Янчу. Жевиз таа йымышак... /Гөстерер кенди аннасына./ Нечин
гитмеерсин, ба Арфанос? Өлә олэр, ким копардэр бир парча... сора
йашээр...

Гелерләр Кылышор хем Урумжук.

Мостамол. /Арфаноса./ Нашей?.. О лафедер нормал, ама өлә
гелер, сансын лафлары сөлеср геч калмаклар... Сөлә, нечин сян
бөлә инат олдун? Сөлә, ба. Сенин не, аазын кашайлан мы долу?
Оса дилинин кирасы ичин өдек ми истеерсин? /Ўфкедан чөзүп,
баалгэр кенди чарынын тасмасыны./ Гит, ал сырник, ба.

Янчу. Истәмеср үзүнү кызартмаа...

Мостамол. Е, хади. окадар кырмызысы олеуп. Аалем пасыл
сокулэр е? Инадына каави оса... Хей, гелсәнә евә, ба... /
Шанмаклар бакэр./ Өлә бир акыла мы ону койдулар? Тапылэрлар
түрлү дүшүнмеклэрä...

Урумжук. Йол бойу, не истеерсин сян...

Мостамол. Биздә десинләр, бас атепә, басажэйдун, буннар
са... /Янчуяа./ Йа басет сян она таа биркач лаф, ба.

Янчу. Бян боржумдан чыктым, сөледим билдимми она.

Кылышор. Оннара - сааде кайыш...

Мостамол. Бүүдериз оннары: "оццаа, оццаа", сора са, сән бак нашей олэр... Хади гит, ба, урдум-дуймаз... /Ачэр да урэр токатчы./

Арфанос гечер евин кошесина.

Мостамол. Йа орумеи! Кафасы гидер йол үстунда, готү - аул бойунда... Хади гит, зерә йаарына булмайжан, ба. Хелә инсаны!.. Кайыл олсана, ани сән ахмаксын, ба...

Аарланмыш **Арфанос** бу моменттә хализдән ахмаклы бакэр.

Мостамол. /Ўфкедән урэр айааннан бир ташчааза./ Де бишей, ба. Не сусэрсын?

Арфанос. Бән жувап еттим.

Мостамол. Незаман? Бән ишитмедим.

Арфанос. Бән те бөлә йаптым.

Мостамол. Бән гөрмедим.

Арфанос. Бән өбүр омузумнан йаптым.

Мостамол. Сөлесәнә, нечин танымээрсын, ани ахмаксын, ба?.. Йа бак сән, аклыма гелмәзди да башыма гелди!.. Геченнердә булмуш бир демир, те бөлә. Да алмамыш. Беким Анкажаа үзүк йаптыражәйдык ондан. Беким банк дииштирежәйди ону... Хади гит, ба дүш поманасы... Дурэр, нижә краадан хашланмыш... Ей, гелер чекейим бир йумурук, да тукурлансын чак чайырын ортасына... Некадар олдурулмуш палдым о иди! Кач кашык бән кырдым софрада! Баарэрым, баарэрым да хеп алдырмээр. Шаштым, нәпмаа, да хеп селәмээр...

Кылышор. Сән бак, йапарсын бишей да гирәрсин белайа...

Мостамол. Шансора о диимедә доорулсун. Бурук бүүмүш... Ых!.. /Урэр йумуруклан дувара./

Пейдаланэр **Биринжи гечән.** Ишидип баарышы, о сапэр **Мостамолун** аулу ичинә.

Мостамол. Хади гит, бул биркач пачка сырник, ба. Йок, о кайып адам! Бакын, дурэр, нижә дирек. Ону кимсейжик кыпырдатмайжәк ериндән.

Биринжи гечән. Хади гит, аркадаш.

Арфанос калкэр, коп едер качмаа. О өлә качэр, ани онун дон жөбү ачылып-капанэр, ачылып-

капанэр. **Биринжи гечән гидер. Мостамол, Янчу, Урумжук, Кылышор** шаша калэрлар.

Мостамол. Шинди бакын, нерейя бу гелер...

Аул ичинә гирер **Зари амужа.**

Зари амужа. Нашей олду, ба?

Мостамол. Ехе-хе, бурада нашей олду! Шашылажэк иш олду! Йоллээрым бир ерә Арфаносу, йалварэрым, йалварэрым, гитмеер. Йалварды Янчу, Кылышор, о хич биримизи сесләмеер. Бир йабанжы са сааде үч лаф сөледи - бу бирдән гитти. Хем гитти качарак... Ким о йабанжы? Биз йалварэрыз, йалварэрыз, бу гитмеср, бурада са - үч лафтан!.. Хем бу йабанжы диил, ани баарсын она бишей. Төлә йаваши деди, да окадар...

Хепси сусэрлар, дүшүнәр дурэрлар.

Мостамол. /Бакэр каланына./ Нашей-са, сансын, дишилер?..

Пейдаланэр **Икинжи гечән**, севинәр, нижа ушак.

Янчу. Йа не йапэр, не наарә едер!

Мостамол. /Икинжи геченә./ Нашей олду, ба?

Икинжи гечән. /Үөсөк сеслән./ Бән да таа хепсини аннайамадым бирдән-бирә. Нашей-са олду, ама билмеерим, законнар мы таа исләә олдулар оса акыллы инсаннар бизә буйуружу му дүштүләр?..

Мостамол. Хеп, безбелли, бишей дишилди. Бурада - бу... /Гөстөрер качмыш оолун ардына/, сиз ойандан - өлә!..

Икинжи гечән. Нашей-са олэр өлә исләә, ани бу йашадак бөлә иш билмедим...

Янчу. Йа ансыздан хаберлери!.. Бирдә-икидә дишилер орталык!..

Кылышор. Йа бак сән, йа бак сән, гечсиннәр, гечсиннәр вақытлар, да гелсин о, не дүшүндә гөрүрдин!..

Зари амужа. Бурада хепси тез ишидилер...

Урумжук. Ачан йол бойу, не истеерсин сән...

Хепси сабурсуз бакынэрлар.

Мостамол. Нәаны гитмәә да үүренмәә олмушун хализлиини?..

Сцена капанэр.

1986, август 19 - 21.

СТИХЛАР

ГЕНЧЧААЗ

Каарлардан да тиар ииләрди,
Чичектән илинненәрди,
дооруларды.
Кыз сеси да саклыжактан,
инаншыктан хем сыжактан
хеп өтәрди.

Ии инсаннан о чөкәрди,
Ичезиннән лафеләрди,
лафеләрди.
Сайлар, не-са жанда варды,
нелерә о дүшүнәрди,
дүшүнәрди...

1986. майн 6 - 7.

ӨЗЛЕНИЛИ САПАДА ПЕЙЗАЖЧЫК

Танылы бана бу ер,
саарлыжак - хер тарафа
Ихтиярка те гидер,
соруша жуван едер,
калдырамайрак кафа...

Дишилмиш көшә, сансын,
Олмуш таа чок ачыклык.
Ески скемнә бойасыз...
Ама сарн хеп буйансы,
макар йок пек бүүк чоклук...

ИЧИНДЕКИЛӘР

ӨНСӨЗ	4
ЛЕКӘ	6
КОРУЙЖУ АЙОЗ	8
ИФТОНИНИН КЕЕЗИ	11
ПОЗИЦИЯ	13
СЕВГИ ДОЛУ БИР ИНСАН	15
КОРУНМАЛЫК	17
ЗАНААТ РАСЛАНТЫЛАРЫ	20
ОРАТОР-ДУБЛӨР	24
КАМА ПЕТКУ	27
СААЛАА КАРШЫЛЫК	29
АРАЖЫ	31
АЛЫШКАННЫК	32
КУЛЬТУРТРЕГЕР	35
ДЕНЕМӘК	37
ЗАКОН	41
ДОЛАЙЛЫ ЛАФЕТМӘК	43
АЛДАДЫЛМЫШ ОЛМАЙЖӘК	44
ТРЕНИНГА, САНДИ!	46
КОМШУЙКАЛАР	50
АЙЫРЫЛМАК СААДЫНДА	52
КООЛАЙЫМ ОНУ ГЕНӘ?	57
ЙОЛДА	60
ДОЛАШЫКЛЫК	64
ДУМАН АРАСЫНДАН	68
ЕСКИ ЕВИН ДАРСЫКЛЫЫ	72
УСТА ХАТЫРЫННАН	76
ЗАРЗАВАТЧЫЙКА	80
ДӨНЕМЕЧЛӘР	84
ДИЙШИЛМӘК	90
СТИХЛАР	93

Кара Чобан Дмитрий Николаевич

Нюансы: Пьесы, стихи.

Худож. А. Кара Чобан;

Предисл. Е. Колца - К.: Hyperion, 1992, с илл. - с. ISB №5 - 368
- 01060 - 5.

Сборник небольших пьес на гагаузском языке "Нюансы" - последняя книга известного гагаузского поэта и прозаика Дмитрия Кара Чобана. Книга содержит более двадцати в основном одноактных пьес и несколько новых стихотворений.

Широкий охват явлений народной жизни, глубина понимания ее, тонкость знания родного языка характеризуют и эту книгу талантливого писателя. Надеемся, что гагаузский читатель по достоинству оценит посмертную книгу своего земляка.

Дети Дмитрия Кара Чобана благодарят за оказанную помощь в выводе этой книги: Андрия Селеновича Буяклы, Николая Константиновича Куичюгу и ректора Колфитского Государственного университета доктора Вардана Степана Афанасьевича

- © Текст: Дмитрий Кара Чобан, 1992
- © Оформление: Афанасий Кара Чобан, 1992
- © Предисловие: Елена Колца, 1992

4702150300

К _____ - 92

M 756 (10) - 92

ISBN 5 - 368 - 01060 - 5

